

Пролетарі всіх країв, єдняйтеся!

ГОЛОС ПРАЦІ

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПРАЦЮЮЧОГО ЛЮДУ.

Липень 1922.

ВИДАВНИЦТВО "ПРОЛЕТКУЛЬТ"
ВІННІПЕГ, КАНАДА.

Ціна 25 ц.

СПАСАЙТЕ ВІД ГОЛОДОВОЇ СМЕРТИ!

Міліони малих діточок і дорослих людей з навіщених страшною посухою губерній Радянської України загрожені є голодовою смертю і кличуть до нас о ратунок.

Вони, що терпіли і терплять, що проливали свою кров, що віддавали своє жите за велике діло освободження робочого люду; вони, що віддавали і віддають великі жертви за нашу робітничу справу, що власними кістками будують підвалини нового, світлого життя для нас — вони ждуть від нас помочі!

Нехай же не марно голосить їх клич!

Нехай невгаваючим голосом все нагадує нам про наш обовязок!

На поміч нашим страдаючим товаришам!

Безпереривну поміч несім їм, поки голод грозити ме їм смертю!

ВЕСЬ ЧАС, ПРИ КОЖДІЙ НАГОДІ СКЛАДАЙМО ФОНД НА ПОМІЧ ГОЛОДУЮЧИМ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ І ПОСИЛАЙМО ДО КОМІТЕТУ ПОМОЧІ ГОЛОДУЮЧИМ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В ВІННІПЕГУ. Звідтам фонд сей негайно відсилаєть ся до Праги, на руки офіційного представника Радянської України, для закупна конечних средств для голодуючих.

Гроші посилайте і за ресітовими книжочками та поясненнями звертайте ся на адресу:

Famine Relief Committee for Soviet Ukraine

UKRAINIAN LABOR TEMPLE

Cor. Pritchard & McGregor Sts., Winnipeg, Man.

ГОЛОС

ПРАЦІ

Місячний журнал для
працюючого люду

Видає Видавництво
“Пролеткульт”

THE VOICE OF LABOR

Cor. Pritchard & McGregor Sts.

Winnipeg, Manitoba, Canada.

Рік I.

Вінніпег, Липень 1922.

Ч. 4.

Наші Задачі і Шляхи.

(Про “Пролеткульт”.)

I.

Робітнича класа в боротьбі за своє визволення ішла двома шляхами, — шляхами боротьби політичної і економічної. Ограничитись одною формою руху вона не могла: визволення від економічної залежності неможливе було без завоювання політичних прав; всяка економічна боротьба неминуло виливалась або прибирала вид боротьби політичної, бо пануючі класи ніколи і жадних своїх привілеїв добровільно не відступали угнетеним народним масам, і не могли уступати, розуміючи, що це завжди веде до ослаблення їхнього панування і приближає час остаточної розплати. Успіхи боротьби політичної давали спроможу поширити основи боротьби економічної, і наоберот. Сі дві форми боротьби були немов би два бурливі потоки, зливаючіся в могутчу ріку, котра неминуло мала була перемагати всі перепони на своїй дорозі.

В Росії пролетаріат побідив, він скинув політичний і економічний гнет капіталістичного суспільства. “Постільний і рішачий бій” розгорюється в західній Європі. І не далекий вже той момент, коли пролетаріат всего світа зуміє скинути кайдани політичного і економічного гнету старого світа. В наближаючийся великий день всесвітної радості чи зможемо ми сказати, що довершилось повне визволення пролетаріату? Ні, не зможемо; крім гнету політичного і економічного, є ще гнет духовий, гнет культури, котрого не можна скинути в один день. Боротьба проти сего гнету при панова-

ню капіталу не була можлива в ширших розмірах. Тепер, коли буржуазія в Росії і на Україні побіджена і не може вже ширити зіпсуття серед пролетаріату своєю наукою і своєю штукою, як вона псувала його політичними і економічними лептами милостині, пролетаріат починає розвивати нову форму боротьби культурно-просвітну. Передові слої революційного пролетаріату ясно розуміють, як сильно буржуазна культура спутала робітничу класу у всім її життю. Вона отруїла її психологію, отруїла її бит, і не дала можливості в потрібній мірі розвинути її колективістичним творчим поривам. В капіталістичнім суспільстві пролетаріат в особах своїх вождів К. Маркса, Ф. Енгельса і інших, зумів побороти часть буржуазної науки, її соціологічну галузь; тепер він хоче побороти всю буржуазну науку і всю буржуазну штуку, і при тім сам, розуміючи, що рівночасно відбудеться реорганізація його бити, його чувств в повній згоді з комуністичним ідеалом. Про буржуазність науки писав, наприклад, ще А. П. Щапов, сучасник Н. Г. Чернишевського. В одній із своїх статей — “Сибірське суспільство до Сперанського” — він каже, що “жадне горожанське суспільство, основане на капіталістичній і сімейно-родовій гегемонії купецтва, буржуазної олігархії, не може мати дійсно соціального прогресу. Капіталістична, буржуазна класа, хочаб освічалась науками, все таки по самій своїй суті не може допустити суспільної рівноправності і економічної рівноваги низших робітничих і промислових клас, становлячих

жерело їхнього збагачення, предмет їхньої експлуатації, основу капіталістичної суспільної піраміди. Навпаки, колиб такі буржуазні люди і просвічались науками, то вони і з наук старалиб ся добувати і сплітати тільки павутине своєї буржуазної софістики і метафізики, будувати свою хитросплетену систему капіталістичної науки. Вони і в області науки пізнавалиб лише те, що сходить ся з інтересами великого капіталу... Так незгідний дійсно науковий, гуманно-соціальний умовий і моральний розвиток з буржуазно-капіталістичним умовим настроєм”.

Сю не до кінця додуману думку історика-народника пролетаріят сформував з найбільшою точністю і далеко глибоше. На першій в Росії конференції пролетарських культурно-просвітних організацій, скликаній товаришем А. В. Луначарським в Петрограді, 16 жовтня 1917 року, зістала принята загальна резолюція, в котрій сказано, що — “Конференція підчеркує, що рух культурно-просвітний повинен займати місце в загальному культурнім розвитку рядом з політикою, професіональним рухом і кооперацією”... “Конференція надіється, що так, як в науці, так і в штудії пролетаріят проявить самостійну творчість”.

В резолюції першої всеросійської конференції пролетарських культурно-просвітних організацій, скликаній в вересні 1918 р., ся думка підчеркнена найвиразнійше словами: “культурно-просвітний рух серед пролетаріату повинен зайняти *самостійне місце* рядом з політичним і економічним рухом”.

Тепер ся правда стане місцем не лише для діячів Пролеткульта, але і для широких пролетарських мас. Її ви знайдете в кожній резолюції в звязку з питанням про культурно-просвітну діяльність; врешті, се положене було затверджене в резолюції другого всеросійського зїзду професіональних союзів. В ній сказано: “Соціалістична революція поставила перед пролетаріатом ряд найважніших задач в ділі будови нового життя. Паралельно і в звязи з революціонізованим економічним відношенням робітничого класа, як будівничий соціалізму, повинна приступити до *створення пролетарської культури*, на місце буржуазної, *для підготовлення широких мас до повного здійснення* соціалістичного ладу. Диктатура пролетаріату, даючи змогу ро-

бітничій класі широко використати всі культурні здобутки людства, видвигає вже в теперішнім часі *нову культурно-творчу форму руху* в виді Пролеткультів”.

Все сказане з очевидністю показує неспіваючим за пролетарським рухом, що новий потік влив ся в велику ріку пролетарської борби, він буде могутчийший, яркійший і радіснійший від двох попередних.

II.

Якаж задача *нового руху* пролетаріату? Вироблене пролетарської культури, щоб пролетаріят міг уоружитись *новим* знанем, організувати свої чувства посредством *нової* штуки і перетворити свої битові відношення в *новім* дусі, дійсно-пролетарським, себ то колективістичним; для сеї цілі пролетаріят повинен досягнути всі культурні здобутки попередних поколінь, критично засвоїти їх і переробити в горнилі своєї класової свідомости. В сей спосіб, задача культурно-просвітнього руху розпадається на дві часті: критичне засвоєне старої буржуазної культури і створенне нової пролетарської культури.

В першій своїй часті задача зводить ся до того, щоб дати пролетаріатови спромогу познакомитись зі всім культурним наслідством, перейшовшим до нього від старого світа. До сего часу пролетаріят в силу політичних і економічних умовин не був допущений до тих цінностей, а між иншим є такі цінности, котрі можуть бути використані ним в будові нового життя. Від здобутків буржуазної культури були віддалені, крім пролетаріату, і другі верстви суспільства: дрібнобуржуазне селянство, дрібнобуржуазна трудова інтелігенція і т. п. Щоб заволодіти тим наслідством, робітничо-селянське правительство творить загальнодержавні установи, з окрема народний комісаріят просвіти, де саме іде велика організаційна робота для сего опановання наслідством. В своїй роботі загальнодержавні установи, природно, обслуговують і задовольють вимоги всіх трудящих мас, головним робом, селянських мас, котрі своєю численністю в значній мірі перевищують пролетаріят і в свою чергу творять свої культурні цінности, далеко не завсїгди годячі ся з пролетарськими. В сій грандіозній роботі предста-

вителям комуністичного пролетаріату поневолі приходиться залежати від настрою дрібнобуржуазного селянства, котре з неминучістю здержує розмах самої роботи і затемнює чисто пролетарський її характер. Але в цілі строгої згідності роботи на просторі всієї території держави державні установи примушені в поспішнім порядку, часами навіть з повною свідомістю неспідготованості діла, ставити і декретувати його в згоді з робітничо-селянськими вимогами. Занятись роботою в області культурній, чисто творчій, і *виключно пролетарській* сї установи в даний переходовий момент не можуть: занадто великий простір звичайної просвітної роботи, хочби в світі революційного марксїзму, і сильний ще вплив дрібнобуржуазних слів держави.

В другій своїй частині задача зводиться до культурно-творчої роботи, то є до реорганізації науки і штуки (поезії, малярства, скульптури, музики, театру і т. д.) на нових чисто пролетарських, колективістичних принципах. Нема сумніву, що пролетаріат покористується цінностями минувшини, і в своїм будованю він віднайдє нову форму, гармонізуючу і зливаючу ся з новим змістом, для котрого цінности наслідства будуть лише помічним будівельним матеріалом. До сего часу у всіх областях неминучо панують буржуазно-вироблені методи думання над пролетарським досвідом і се треба перемогти; і сю роботу пролетаріат повинен виконати *сам, виключно своїми власними силами, поза співробітництвом з другими трудовими елементами Савітської Росії, наприклад, селянством*. Для сїї роботи необхідно створити такі умовини, які сприяли би швидко зпосеред самого пролетаріату його дрібнобуржуазних пересудів, щоб його творчість не тормозилась через вплив на роботу других груп населеня і в своїм розвитку носила чистий пролетарський характер. Сю творчу роботу, або, як ми звичайно виражаємось, лабораторну, не можна в точности і повноті погодити з принципом декретизації; творчість не завжди укладається в опрєдлені рамки, призначені сим або иншим декретом, особливо творчісь молодї кляси, тільки що вступившої в жите, — кляси, шукаючої нового змісту, нових форм і нових шляхів в перебудові житя; особливо пролетарська творчість не може укладати ся в рам-

ки декретів, подиктованих інтересами всіх трудових слів населеня. Коли буржуазна культура панує над суспільством ще до сего часу, то пролетаріат старається виробити свої цінности, володіючи котрими, він зміг би подавити вплив буржуазної культури і на її місці поставити свою культуру, о скільки при соціалїзмі швидко клясовий поділ суспільства.

Вище наведені понятя дають вповні достаточний матеріал, щоб вміти відріжнити роботу чисто просвітну в загальнодержавнім масштабі, під безпосереднім впливом, впливом і навіть при співробітництві широких трудових мас за опановане культурними цінностями минувших віків, від роботи культурно-творчої, *виключно пролетарської*, направленої в своїм колективістично-творчим пориві до винайдєня нового змісту і нових форм роботи, в певнім змислі ізольованої від впливу других слів суспільности і мало піддаючої ся в сїй стадії регламентації в загальнодержавнім масштабі. Коли в першій частині задача зводиться до безпосереднього задоволення культурних вимогів всієї робітничо-селянської держави, то в другій частині задача обмежується *пролетаріатом*, а в перших початках навіть і в цих границях звужується до певних верств пролетаріату, іменно верств *індустріального* пролетаріату, видвигаючи в цих границях на перший план *талановитих* робітників, щоб формувати з них основне боеве ядро за пролетарську культуру. Але тут ми підходимо вже до нового питання — організаційного.

III.

В чім заключається організаційна проблема? Від яких принципів і історичних даних ми повинні підходити до вирішеня даної задачі?

Большевики в спорі з меншевиками завжди вказували, що соціал-демократія є партією не просто пролетаріату, але пролетаріату свідомого, і весь час вони в найрішучійший спосіб виступали проти меншевицьких спроб створити широку робітничу партію. Большевики розуміли, що соціал-демократія повинна бути руководителем широких пролетарських мас, підняти їхню свідомість на потрібну соціалістичну висоту, а не спускати ся до уровня розуміня соціалних задач відсталими в політичнім відношеню масами. Історія революційно-соці-

ялістичного руху нераз ставила питане: в глибину чи в ширину повинен бути направлений рух, і ми, большевики, настоювали не стільки на розширене роботи, скільки на її поглиблене і надане їй соціалістичної чистоти, особливо в перші моменти. І тільки тоді, коли пролетаріят виділив досить трівку верству свідомого пролетаріяту, рух почав скоро розростати ся в ширину.

Сей історичний досвід і заложений в його основу принцип, що соціал-демократія не може полягати на стихії і таскати ся в хвості руху, ми беремо, як щось позитивне, історично оправдане. В будованю Пролеткульта ми також увірені, що діло будованя пролетарської культури в даний момент повинно бути зосередоточене в руках передового пролетаріяту, іменню індустріяльного, продукуючого пролетаріяту, що ясно підчеркнено як в літературі Пролеткультів, так і в резолюції другого всеросійського зїзду професіональних союзів, в якій вказуєть ся, що професіональні союзи, як клясові робітничі організації, повинні органічно увійти в роботу Пролеткультів, зосередоточуючи там всю свою діяльність, що до розв'язаня питань пролетарської культури, і *підчиняючи її впливови і про- водови індустріяльно організованих робітничих мас*. Се ограничене в даний момент історично неминує.

Робітнича кляса складаєть ся з кількох груп: індустріяльного пролетаріяту, ремісничого, торговельно-служачого і т. п. В сих групах, іноді досить далеко віддалених, клясова психологія складаєть ся ріжним темпом, і степеня зараженя буржуазною ідеологією у них також ріжний. Всякому зрозуміла ріжниця в психології двох пролетарських груп, наприклад, металістів і приказчиків (субєктів). Металіст — типічний представитель пролетаріяту і в своїй свідомости значно перевищує більше відсталого приказчика, котрий наскрізь просяклий наслідванем буржуазії. Завдяки характерови своєї роботи, як можна більше і скорше продати, приказчик примушений бути ввічливим до кожного покунця, обовязаний очарувати його своєю зовнішністю і манерами, особливо сего вимагаєть ся від продавщиць. В випадку, коли торговля у приказчика іде поволі і він не вміє принаджувати до себе покунця, капіталіст віддалює його рід роботи, як безхо-

сенного і безпотрібного. За всяку ціну приказчик мусить виробити вимагані капіталістом свійства, щоб відвоювати і зберегти своє місце під капіталістичним сонцем. Сі черти приказчика нам відомі, і ми самі часто з них посміхаємо ся, як з дурного наслідваня аристократії і буржуазії в її зовнішних манерах. Се явище — неминучий співпідорожник торговельного капіталу.

Візьмім швейцара, задача котрого в минувші часи ограничалась до того, щоб з чисто обго- леним підбородком або з голеною бородою в виштитій лївреї, поважно, але з пошаною — залежною від чину відвідуючого — відмикати і замикати двері, подавати шубу і кальощі.

Ясно отже, що в подавляючої більшости згаданих груп пролетаріяту чисто пролетарської ідеології без порівняня менше, чим у металістів. Те саме можна сказати про ремісників, живших надією виїти в люди, в хозяйчики.

І зовсім природно, що пролетаріят не може довірити будови своєї культури тим групам, він передає її індустріяльному пролетаріятові, як більше свідомому. В “Плянї організації Пролеткульта” се висказано в слїдуючий спосіб: “колиб культурно-революційна лїнія Пролеткульта залежала від уровня малосвідомих широких мас, Пролеткульт не міг би виділити осередку культурно-творчого клясового процесу і організувати в гармонійну цілість чисті форми і тенденції нової культури, не міг би дати масам дійсного проводу в сїм змислі”.

Кінцева фраза сеї цитати, а іменню: “клясовий дух і характер Пролеткульта можуть бути основані лише на глибокім проникненю умовами життя і бити, які є мало доступними для приходячих з зовні” — відповідає і на друге організаційне питане: чи не повинен Пролеткульт скінчити своє істноване, як свобідне обєднане, і злити ся з загальнодержавними установами. Коли ми в даний момент робимо определене відріженне навіть серед пролетаріяту, то зовсім зрозуміло, що пролетаріят, не тратячи звязи і контакту з загальнодержавними установами, зберігає свою повну самостійність, як організація зі своїми спеціальними творчими задачами.

Пролеткульти ми любимо порівнювати з лабораторіями. При добре устроєних хемічних заводах існують лабораторії, в котрих ведеть ся творча робота що до вишуканя способів, щоб

скорше, краще і дешевше випускати вироблюваний заводом продукт. Робота в лабораторії незалежна від умов виробу на заводі, але удосконалення здобуті в ній, переносять ся і примінюють ся в способі виробу на заводі. Таке положене Пролеткульту в відношенню до Відділів Народного Образованя. Його лабораторна творча робота свобідна від тих декретів, котрі переводять ся в ділі загального позашкільного образованя в загальнодержавнім масштабі, але всі його здобутки повинні бути використані Відділами Народного Образованя, так як завод користуєть ся здобутками лабораторії.

Пролеткульту і Відділи Народного Образованя, точно так само, як Комісаріят Труда і Всеросійська Рада Професіональних Союзів, або Центральний Комітет Комуністичної Партії і Совіт Народних Комісарів, є різними органами пролетарської диктатури, і до Пролеткультів треба відноситись з більшою любовю і остророжністю, памятаючи, що се молода, блідо-зелена травиця, тільки що показавша ся з під снігу.

“Ще рання весна. Може бути, що вдарить мороз. Але так, як підсніжники, як ранні фіялки украшують землю перші цвіти пролетарської культури” — писав тов. А. В. Луначарський з приводу першої конференції петроградського Пролеткульту.

І ми додамо до сих поетичних слів, в науку скептикам і не пізнавшим пульсу нового руху: “Товариші, не рвіть, не точіть сих підсніжників і фіялок, а бережіть і лелійте їх, щоб вкрито попелом і окровавлена земля покрилась красою цвітів... щоб диктатура пролетаріату, економічна і політична, закрипилась диктатурою культурною”.

Свого часу великий астроном, фізично побіджений своїми ворогами, сказав: “а все таки вона (земля) обертаєть ся”. Якби морози для ідеї пролетарської культури не прийшли, ми спокійно, з свідомістю історичної неминучости, кажемо: “ідея пролетарської культури увійшла в жите, вона сильна, до неї прийдуть навіть теперішні її противники і вони таки будуть її величати”.

Валерян Полянський.

Се було так недавно...

Се було так недавно. Тямлю, як сьогодні. На дворі таяв сніг і в повітрі пахло обновою.

Ми — чоловік 25 — задихали ся в грязній камері і ждали з дня на день виконаня присуду. Кождий тямить добре, що він засуджений на смерть і ясна свідомість сього мучила нас. Але в буденному житю ми намагали ся бути веселими та байдужними до сього, що могла принести кожда хвиля. Смерть? Ну, щож таке смерть? Один миг. Тільки один миг. Як по дув вітру. Як вистріл рушниці.

Є в свідомости людини таємна границя. Доки дійдеш в думках і почуваннях до неї, доти лякаєш ся, трусиш ся і жалієш за житем. Але як тільки перейдеш її, робиш ся байдужним до всего. До останної хвилі не віриш, що помреш, що перестанеш жити. Ніби сон, а не дійсність. А потім — потім вже тільки миг. Короткий, туманный, неясний. А там вже приходить кінець. Приходить самий собою. Пе-

реставш дихати, кричати, думати і махати руками. Се останній пост життя і люди називають його *смерть*.

В нашій камері “25-ох смертних”, цілий день співали, велись довгі — оживлені розмови, сварились, переконували один другого і дурачились, як діти. А все таки при найменшому стуку в двері, всі мимоволі стихали і оглядались. А як з камери виходив гладкий — вбритий офіцер, що перевіряв “чистоту” і находив все в “порядку”, всі, як на даний знак вбухали голосним — розкотистим сміхом. Сміяли ся з себе, з своєї трусости, хоч ніхто сього голосно не казав.

Тямлю, як сьогодні. Був вечір. Крізь решітку виднів ся клаптик зоряного неба. В камері було більш весело, чим коли небудь. Сухий машиніст, вічно усміхнений і найбільш байдужий до всего, лазив по нарах на ногах й руках і наслідувал впертого осла. Малий, черво-

ний, (як би надутий гумовий мішок), коміняр Коля, поганяв “осла” — машиніста і викрикував нікому незрозумілі слова. Ми аж лягали від сміху, хоч смішного не було нічого. Але той Коля був такий подібний до Санчо з Дон Кіхота! І машиніст з своїми худими боками і в грязній сорочці до правдивого осла!

Потім старий “Дядя Том”, як називали шлюсаря Томченка (їх було з нами двох, батько і син), заховав ся в найтемнішому кутку біля вонючої “парашки” і балакав різними мовами: французською, англійською, італійською, німецькою і румунською, а навіть, (як він сам викрикував перед кожним виступом) американською і австралійською. По правді “Дядя Том” не знав крім української і російської, ніякої другої мови. Але він вмів так прекрасно наслідувати, що кожний, хто бодай приблизно знав одну або другу мову був певний, що він балакає поправно. А він тільки мовив язиком самому собі незрозумілі слова і додавав відповідні кінцівки.

Потім молодчий Том грав губами, якби на балалайці, а “Санчо” танцював. Матрос Петя наслідував аероплян і кидав “бомби” — черевики прямо в “Санча”. Телеграфіст Кузьмин ставав в кутку біля дверей і наслідував телефон. Він і дзвонив, і балакав, і вдавав слабкий відгомон розмови з телефонної трубки. Нам другий день не давали їсти і телеграфіст голоден, як всі, “заказував” своїм “телефоном” всякі присмаки на вечеру для 25 чоловік, що “обовязково прийдуть в 12-ій годині 15 секунд”. Ми сміялись і рівночасно думали про вечеру. Хоч мрії були безнадійні.

Камера холітала ся від сміху і криків. Мабуть ніхто в тій хвилі не думав про близьку смерть. Цікаво, що люди дорослі, поважні, можуть так здитиніти. Ранком політикують, читають; по полудни співають, деклямують і ставлять “опери”. А вже вечером дитиніють. Дивиш ся на них і не віриш, що се ті самі, які ранком так серйозно пояснювали Маркса та вимінювались розумними думками. Вечірне дитинство, той вимушений, плиткий гумор, вбиває безнадійність на особисте житє. Люди, засуджені на смерть, старають ся не думати про се і вживають всіх способів, щоб свідомість неприємного почування про кінець, не працювала.

Німці називають се дуже влучно: “шибеничний гумор” (Galgenhumor).

Серед того клекоту, криків і сміху, я мимоволі глянув на решітку, побачив клаптик засіяного кліпаючими зірками неба і пригадала ся мені теплоніжна весна. Тепер шумлять грізно повні ріки. Земля скидає з себе біле покривало снігу. Шепочуть ліси веселійше. Люди радіють новими надіями. Згадали ся дитячі літа у вонючій — похилій хатчині біля фабрики. Потім важка робота і злидні — нужда без кінця...

З задуми розбудив мене раптовий спокій в камері. Сміх, крики і співи увірвали ся. Якби хто ножицями врізав. Я підняв голову і глянув на двері. На порозі стояв вусатий вахмістр. Він підніс високо свою ліхтарню і прищурюючи очі розглядав камеру. В камері, не зважаючи на нього, знова забалакали, зашуміли. Вахмістр затупав ногами і заревів: — “Не кричать! Не шуметь! Всех перестреляю! Большевіцкая сволочь!...”

— Їсти дайте! — (закричала у відповідь камера). Два дні ані куска хліба! Звірюки! Не мучте! Стрілять, так стріляйте, але не мучте голодом!...

Вахмістр захитав ся на ногах (він був паний), потім нагнув ся і з іронічно-милою усмішкою, розкладаючи привітно руками, прогарчав:

— “А калєна дарагіє товарищі! Пожалуйста! Калєночка!...”*)

Камера вибухнула страшним криком обуреня. Але вахмістр гримнув дверима і вийшов. Ми довго ще кричали, злились і вкінці-кінців ухвалили не приймати ніяких харчів, якби нам дали. Будемо голодувати.

Через пів години заскрипів знова засув і явив ся вахмістр. Хвилинку стояв мовчки, якби ждав на спокій. Потім викрикнув хрипким голосом:

— Григорів!

Мною затрясла морозна дрож, потім вдарила горяча кров. В голову. В обличчє.

(— Вже — подумав я. Він-же викликає мене.)

— Григорів! — (крикнув ще раз вахмістр).

*) А коліна дорогі товариші! Будь ласка! Коліночка!

— Тут! — (відгукнув ся я і мені видало ся, що я не своїм голосом крикнув. Якимсь невідомим, чужим).

— Виходь! За мною!

Я зліз з нар, натягнув на голову кашкет і почав пробиратись через лежачих на долівці товаришів. Вони щось шептали, щось бурмотіли і піднимали ся на ноги. Але я не розумів їхніх слів. А як я опинив ся в сирому коридорі, мені совісно стало, що не попрощав ся хочби одним словом з товаришами. Подумують, що трус. І мені було соромно за себе самого.

Вахмістр і вартовий вели мене мовчки довгими коридорами і я не знав куди, та на віщо. Чому саме мене вибрали сьогодні? Чому мене першого? Що я був секретарем партійного комітету? Мене-ж вибирали, я сповняв волю сотень людей. Невже се на смерть? Але чому нікого другого, тільки мене? Ах! Який-же я трус! Який я трус! І як не соромно мені? Невже не все одно, чи сьогодні, чи завтра? Чи я перший, чи останній?

Так думав я і йшов. А вахмістр (заточуючись) і вартовий, вперто мовчали. Ми сходили з третього поверху на другий. В мой уяві стануло все ясно. Свідомість переступила границю жаху і трусости. Я знав, що йду на — смерть. І чомусь полекшало в грудях. Я вже не нарікав, що йду перший. Ні! Тепер я гордив ся сим. Бо я, саме я, а не хто другий впаду першою жертвою білого терору. Я, секретар партії, а не хто другий буду сміяти ся їм у вічі. Сміяти ся в той час, як вони наводитимуть в мої груди рушниці. Ах! Якби так була тут моя Лена! Якби я хотів, щоб вона побачила мою погорду до смерти. Вона була-б щасливою, якби знала, що я вмирав так легко, так безстрашно. Але нехай! Добре, що не буде її. Нехай живе. Нехай виховує сина. Сина одинока. Сина — сироту. Ах сина! Чи піде він слідами батька? Ні. Він вже не зазнає сього. Він жити ме в новій сім'ї. На його очах здійснять ся мрії, за які ми сьогодні вмираємо.

— Стой! — (шарпнув мене вахмістр).

Я підняв голову і глянув спершу на вахмістра, потім на двері. Вахмістр зайшов в середину, а я, при жовтоблідому світлі перечитав вивіску: "Канцелярія начальника. Без докладу, не входить".

Відчинили ся двері і я з вартовим увійшли в кімнату. Се була звичайна канцелярія з столиком і шафою, та телефоном. За столом сидів офіцер, літ сорок, з стриженими вусами, чорними бачками та прилизаним волосем. Він вміло випускав з рота колісця диму і з перекиненою через край стола ногою слухав гугнявого салдата з перевязаним носом. Як ми увійшли, офіцер повільно повернув ся в наш бік, потім хитнув привітно головою і ласкавим голосом сказав:

— Сідайте, товаришу секретар! Я зараз...

Мене зовсім не здивували ані не одобрили ласкаві слова офіцера. Я добре відчув в них гадючу злобу. І я не сів, тільки спер ся на стіну.

— Так як довго кажеш? — (питав він салдата).

— Ніяк не знаю, ваше високородіє! — (прогугнявів салдат).

— А з ким-же?

— Було стільки, що сам не знаю, вашеродіє. Думаю, що ще в Бесарабії, від циганок...

— Так... Сифіліс, брат, погана річ. Тепер пізно вже лікувати. Тобі вже почав гнити ніс. Так... А по тілі гниєш?

— Нікак нет, вашеродіє! Тіло здорове.

— А часом, не хочеть ся тобі дівчини? — (лукаво підсміхуючись питав офіцер і чомусь блиснув очима в мій бік).

Салдат вгнув голову і мовчав.

— Ну? — (настоював офіцер).

— Давно-б пора, так немає, ваше сокородіє. Не пускають з лічниці; кажуть, аж як відбуду свій срок...*)

— Ге! Бач який! Ну молодець, молодець! Нічого. Я зроблю тобі гарний дарунок сьогодні. Подякуєш мені.

І офіцер повернув ся до нас.

— Середа! Принести!

Вартовий, що стояв біля дверей вийшов. Офіцер глянув в мій бік і зробив вид, якби пригадав собі мене.

— Вибачте! Одну хвилинку. Одну хвилинку — (сказав винувато і аж нахилив ся з крисла).

Середа вніс звій мішків і продеклямував.

— Прикажете розстелити?

*) Срок — речинець.

Офіцер махнув головою. Потім повернув ся до салдата-сифілітика, вказав білою рукою на розстелені мішки і строгим голосом сказав:

— Се для тебе. Зараз приведуть сюди дівчину. Побачиш самий. Подякуєш потім. Розумієш?

— Так точно, вашесокородіє! — (відповів приниженим голосом салдат). Тільки не при всіх...

— При всіх! — (крикнув офіцер і схопив ся з місця. Його очі видко заблищали, обличчя налилось кровю). Тебе вчили слухати начальства? Що-о-о? Ти може тут революцію будеш розводити? Салдатська мордо! Що-о-о? — (сичав, як гадюка підступаючи до салдата і заточуючись. Він був теж п'яний).

— Так точно — (прошептав салдат і в його очах блиснули сльози).

Офіцер повернув ся до вахмістра і моргнув. Той спішно вийшов в другу кімнату.

Я стояв опертий на стіну і не знав, чи се сон, чи дійсність? Невже люди можуть бути такими звірами? Такими дикими, без серця, грубошкурами. І чому саме, чому я мушу бачити сю страшну картину? Чому не розстріляють мене? І хто, хто вона та бідна жертва? Ні! Я закрию очі, затулю уха. Я не буду дивити ся. Се гидке, не людське! Се страшне! Страшне!...

І я заховав обличчя в долоні, та чув, що воно горить. Скрипнули двері і хтось увійшов. Я здригнув ся і почув, що голова крутить ся. Я впаду — подумав я. Коби! Ах, якби впасти, зомліти! Щоб не бачити. Чому-ж так тихо? Чому не починають своє звіряче діло? Бідний той салдат. І вона. Вона... Хто-ж вона? Поглянути хоч одним оком. Одним оком, крізь пальці долоні. Бачу. В білій хустині. В білій хустині... Яка бліда... Яка... Що? Невже? Ні! Ні! Ні! Не може бути! Вона! Вона!

— Лена!

— Олексо!

Закричали ми в один голос. Я і вона. І кинулись до себе. Але між нами станув вахмістр.

— Я принесла тобі їсти Олексо — (з щасливою і жалкою усмішкою сказала вона, не догадуючись, що жде її).

— Вахмістр! — Починати! — (крикнув офіцер і відвернув ся до вікна).

Я зрозумів все. (Починати!) І мої зуби заскреготали. Тіло напружилось і дрогнуло.

— Не смійте! — закричав я, як звір. — Не смійте! — і кинув ся до вахмістра. Але з задку схватили мене залізним обручем руки вартового.

— Не смійте сього роботи! — (кричав я).

— Заткніть йому морду! — (кричав офіцер).

— Не смій, ти, чувш, салдат. Вона моя жінка... Я засуджений на смерть... В нас є син... Малий... Дитина... Не смій! Ти-ж людина, а не звір! Ти не такий, як вони...

Мені накинули на голову мішок і в тій хвили я почув роспучливий крик Лени. І я рванув ся, як божевільний. Я почув в собі львину силу. Мішок впав, руки вартового не видержали. Я кинув ся на вахмістра, що повалював Лену на долівку і з усеї сили вхопив його зубами за шию. Він заревів і підскочив. Я бив його кулаками по голові, по обличчі. Копає ногами в живіт. Але в тій хвилі знова чийсь руки схватили мене. Та я рванув ся і кинувсь в бік. Щось важке і тупе вдарило по моїй голові. Раз, другий, третій. Я чув, що очі заливає кров. І знова нові сили в мене. На столі телефон, чорнилиця.

— Звірі! Не смійте! — кричав я і кидав на всі боки, чим попало. Кидав і чув, що я божеволію. Я не тямив себе самого. Не чув крику, ні важких побоїв по голові.

— Начинать! Всіх перестріляю. Ось комунізм! Жінка комуністична! Для всіх! — (чув я голос офіцера, але не бачив його).

Вереск Лени, крик офіцера і мій. Мене повалили на долівку і били. По голові, по обличчю, по грудях, по животі. Хтось сидів на мині, хтось роздирав мій рот. Я чув, що розлазить ся моє м'ясо, як розмочений папір. І я пручав ся, хрипів, кусав ся. Раз виривав ся, другий раз мене повалювали. І так в безконечність...

Що було оісля, я не знаю. Як я відкрив око, то побачив білі стіни просторої кімнати з рядами ліжок. На ліжках стогнали ранені. Сестра-жалібниця стояла біля мене і на її жовтому обличчі сіяла щаслива усмішка. А я борю ся з думками: Невже я живу? А та... та страшна хвиля боротьби? Ах, як давно се було! Коли? І чи справді було? Чи може се сніло ся мені?

Від сестри довідав ся, що вже два тижні місто в наших руках. Мене привезли побитого, пораненого з тюрми. І майже два тижні, я лежав без свідомости. Лікарі не думали, що я вийду. Але я вийшов. З зашитим обличчям, головою і вибитим оком.

Дні минали поволи, божевільно скучні. Вкінці мені дозволили вийти. І я подав ся в тюрму. Стара бабуся, сторожика тюремної лікарні розказала мені, що минув тиждень, як Лена померла. Там, в канцелярії, того страшного вечера з нею нічого не зробили. Салдат-сифілітик відказав ся і його били аж до крови. А її принесли

на другий день в лікарню безпам'ятну. І через тиждень "віддала богови душу"...

Се було так недавно. Тільки три роки тому, а видасть ся, що сього не було зовсім. Що се був тільки страшний сон. Тямлю, як сьогодні. На дворі таяв сніг і в повітрі пахло обновою.

— Сину, сину! Ти не знаєш, ти не розумієш ще сього... Виростеш, тоді дізнаєш ся. А твоя матуся, була така подібна до тебе... Сину, сину! Се було так недавно... Тямлю, як сьогодні. На дворі таяв сніг і в повітрі пахло обновою...

Київ—Шулявка 13. II. — 1922.

М. Ірчан.

УКРАЇНА ЯК ОБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОЇ КОНТРЕВОЛЮЦІЇ.

1. Війна за великі торговельні шляхи, за жерела сирівців і топлива.

Світова війна 1914 — 1918 р.р., погубивша жите десятків мільйонів людей, знищивша кольосальні багатства, нагромаджені у всіх краях протягом десятиліть світового труда, велась за посідане жерел сирівців і топлива та за великі залізнодорожні і морські шляхи до тих країн, які були багаті тими жерелами сирових матеріалів і топлива.

І так, великий пангерманський проєкт багдадської дороги, питанє, яке було майже протягом 25 літ перед світовою війною, одним із найголовніших пунктів, довкруги котрих оберталась вся міжнародна політика того періоду, мав пособити здійсненню слідуєчих основних цілий німецького імперіялізму.

З одної сторони, багдадська залізна дорога мала була утвердити панованє Німеччини, поперше, в Константинополі, себ то на Босфорі і Дарданелях, або инакше кажучи — на великій военно-торговельній дорозі із чорноморських портів України і Кавказу до Середземного моря і Суєзу; по-друге, на великім історичнім шляху від Балкану через старинні царства: Лидію, Гераклію Цезарію, Вавилонію, Сирію, себ тою дорогою, котрою ішов Александер Македонський до Перського заливу і Індійського океану

— який відчиняв браму до 300-мільйонної Індії, того жемчуга в короні Бритійської імперії.

З другої сторони, багдадська дорога мала була прикувати сталевим ланцюхом до побідної колісницької німецької імперії розпадавшу ся оттоманську імперію і віддати до розпорядимости німецького капіталізму і підприємчивих німецьких промисловців всі жерела сирівців і топлива, всі невичерпаємі підземні багатства Малої Азії і особливо Мезопотамії, сеї чудової країни, на плодородних рівнинах котрої змінювались одна за другою імперії, котрі панували над світом своєю могутістю і своєю цивілізацією, — Мезопотамії, в однім із місць котрої, як каже переданє, мав колись знаходитись земський рай.

Здійсненє багдадської дороги, опанованє оттоманського наслідства значило, з одної сторони, закріпленє німецького панованя, німецької гегемонії на великих военно-торговельних шляхах з України, Кавказу і Балканського півострова до решти Європи, до Азії, Африки і Америки; по-друге, монопольне опанованє пребогатими малоазійськими жерелами сирівців і топлива, як: покладами мідної руди в Діарбекірі і Аграмі, могутими жерелами нафти в Багдаді, плодородними рівнинами вілаєтів Басори і Мосула, котрі доставляли щоденно великанську кількість пшениці, вівса, кукурузи, бобу, а дальше бавовняними плянтаціями в Мезопотамії, при помочи встановленя і розвитку котрих

Німці задумували повалити гегемонію Злучених Держав на *світовім бавовнянім* ринку і освободити Німеччину від американської бавовняної залежності.

Точнісінько так само в питаню про Марокко, в борбі за сю африканську країну, із-за котрої протягом послідних літ, перед світовою різнею, Європа кілька разів, а іменно вже в 1905 р., відтак в 1908 р., а врешті в 1914 р., знаходилась на волоску від війни, ми маємо той же конфлікт за великі торговельні шляхи і жерела сирівців та топлива. Борючись із-за Марокко, Німеччина і Франція змагали до того, щоб опанованем тої території, по-перше, утвердити, кожда для себе, свій виключний вплив на атлантийським побережю Африки і на великій середземній воєнно-торговельній дорозі, від Гібральтару до Суєзького каналу; по-друге, монополюю захватити підземні богацтва Марокко і перше всего, як се доказав французський посол Маргон на засіданю французької палати послів 21. падолиста 1913 р., *зелізни і мідні рудники* тої африканської території, перевиснаючи своєю якістю знамениті рудники в Більбао, і непочаті ще поклади вугля мароканської підпочви. Відомим є, яку то ролю відограла німецький металюргічний синдикат братів Манесманів, з одної сторони, а французський металюргічний синдикат арматного короля Шнайдера, з другої сторони, в мароканській політтиці обох країн, а також і в викликаню світової війни.

Те, що було очевидним вже перед війною, іменно стремління кождої з великих імперіялістичних держав монополюю опанувати найважнішими світовими шляхами і найголовнішими країнами, з богатими жерелами сирівців і топлива, ся тенденція імперіялізму, можна сказати, з осліплюючою яркістю показала ся в процесі світової війни. Так, сейчас по перших побідах німецького оружя вся німецька преса оповістила, що Німеччина бореть ся, по перше, за *"свободу морей"*, т. є. за знищенє англійських укріплень в Гібральтарі і Суєзі, або инакше кажучи, за знищенє англійської гегемонії на великих торговельних морських шляхах і за перехід сеї гегемонії в руки Німців; по-друге, за прилученє до німецької імперії прилягаючих до її границь бельгійських, французьких, українських областей, богатих вуглем і залізом. Німецькі імперіялісти ставили основним услівем

мира з західними своїми сусідами прилученє до Німеччини вуглевих районів Бельгії, брієйського залізного басейну, котрий належав до Франції. На сході німецькі імперіялісти стремили до опанованя над вуглевими і залізними басейнами Польщі. З другої сторони, імперіялістична Франція поставила собі за ціль відірванє від Німеччини залізно-промислового басейну Ельзас-Льотарингії з залізними рудниками і сталевими заводами та всего вуглевого басейну Саари. В відірваню від Німеччини сих областей в дійсности заключаєть ся суть версальського мира.

Так отже, світова війна велась за великі торговельні шляхи і за жерела сирівців та топлива. Україна з її безмежними природними богацтвами, з її знаменитим географічним положенєм, положена на перехрестю шляхів з західної Європи до Чорного, Азовського і Каспійського морей, до Кавказу з його мінеральними богацтвами і великанськими покладами нафти, з кождим днем все більше зростаючим значінем в господарському житю народів, а дальше до Туркестану з його бавовняними плянтаціями, до Персії і всеї середної Азії, не могла не стати обектом жадоби зі сторони всіх імперіялістичних держав.

2. Українська гіпноза.

На другий день після Бресть-Литовського мира, німецькі імперіялісти кинули свої війська не в північну або центральну Росію, не проти Москви або Петрограду, а на Україну. Коли німецькі дипломати старались посіяти незгоду між Совітською Росією і Україною, вони робили се тому, щоби, ослабивши Україну, мали спримогу прямим або посередним способом анектувати послідню і прикувати її до побідної колісницї німецької імперії.

Коли німецька революція в падолисті 1918 р. розбила трон Гогенцолернів і німецькі окупаційні війська рушили до дому, на зміну захватчикам в шоломах прийшли нові завойовники. Після упадку Гогенцолернів і розбитя Німеччини Україна зробилась обектом жадоби, захватних плянів, зі сторони французьких і англійських капіталістів. Коли Краснов і Скоропадський були агентами німецького імперіялізму, працювавшими в користь закріплення німецької

гегемонії на Україні і Доні, Денікін і Врангелі оказались, наоборот, орудом здійснення завойовничих плянів англо-французького імперіялізму перше всего в відношеню до України. І, як відомо, занявши Харків і Царицин і давши своїм військам історичний приказ іти на Москву, Денікін, все таки, не рушив прямим шляхом в напрямі Москви. Він повернув в ліво на тую-ж Україну і став займати Екатиринослав, Полтаву, Київ... Доперва при кінци вересня, три місяці після згаданого приказу, розпочалась акція Денікіна на вороніжським і курським напрямках. Очевидно, Денікін спішив ся, щоб запанувати остаточно над Україною в інтересах і після приказу свого висшого начальства — англійської і французької буржуазії. Але, стративши три місяці на завойоване лівобережної і правобережної України, він ослабив свої боеві сили і таким способом приспішив свою загибель в борбі з грізним противником — Совітською Росією.

По розбитю Денікіна Україна, здавалось, була вратована від цупких обіймів західно-європейського імперіялізму. Но ось на зміну чорносотенному козацтву і золотопогонному офіцерству виступає в ролі претендента на Україну шляхецька Польща.

Маніфест Пілсудського в найяркійший спосіб розкриває карти пануючих кляс Польщі. Маніфест Пілсудського не оставляє жадного сумніву що до дійсних цілей шляхецької Польщі в війні з обома федеративними республіками. Ся ціль заключаєть ся в окупації України польськими військами і опанованю України.

І опять ми бачимо, що замість того, щоб іти прямим шляхом через Смоленськ на Москву і звести бій з грізним противником на полях Совітської Росії, шляхецькі війська ідуть тим же шляхом, яким ішли Карл XII, Німці і Денікін. Така то сила притягання до України або, як висловлюєть ся тов. Ен-Ен, "української гіпнози", ділавшої на всіх противників радянської влади і немов затуманювавшої їхній розум. Що ж робить Україну обектом так палких бажань зі сторони стервятників капіталізму, в чім жерело української гіпнози, притягаючої сили України, безвідпорно ділаючих на всіх противників радянської влади?

Діло не лише в тім, що Україна являєть ся взагалі одною з найбогатших країн в світі з її

природними скарбами, але діло в тім, що Україна посідає основні елементи продукції, — вуголь і залізо, без котрих не можливо пустити в рух ні одной фабрики, але і основні елементи корму для людського організму—хліб, мясо, цукор, товщі і сіль. Нинішня Німеччина, наприклад, не має ні вугля ні хліба. При услівю збереження капіталістичного ладу вона засуджена на загибель, на вимиране. Її грозить гірша доля, чим судьба Іспанії, котра із цвитучої колись промислової країни перемінилась в найбіднішу країну Європи. Як капіталістична держава, Німеччина від нині може існувати лише тоді, колиб вона відобрала від Франції Ельзас-Льотарингію і саарський басейн, колиб знова заняла Україну, — одним словом, після нової світової війни, яка булаб авантюрою ще більше безумною і ризиковною, чим авантура 1914—1918 р.р. Навіть Франція і Англія, не дивлячись на свої кольосальні територіяльні богацтва, не можуть втриматись еше довго без піддержки зі сторони України і Совітської Росії з її Туркестаном, богатим бавовною, Кавказом, богатим нафтою і т. д. Є на світі лише одна капіталістична країна, котра може проіснувати, не користуючись богацтвами України. Але ся країна — Злучені Держави — находить ся на другім континенті. Вона посідає і хліб, і вуголь, і залізо, а навіть і бавовну в достаточній кількості, і тому американська буржуазія менше, чим французька і англійська, заінтересована в поваленю радянської влади в Росії і на Україні і в опанованю богацтвами послідної.

М. Павлович.

НЕ СПОЧИВАЙТЕ.

*Не спочивайте: ще не час!
Нехай останній промінь згас—
Самі запалимо вогні—
І в стумі витворимо дні!*

*На креміль—крицю: буде світ!
Ми непохитні, мов Граніт.
Ми йдем і йдем несем вогні,
І творим блиск, і творим дні!*

Василь Чумак.

“НА ВІДРОБОК”.

Ніч прощала ся з землею. Всяка твар, хоч яка весною непосидюща та говірка, перед повагою ночі спокірніла й затихла. Але як лиш ніч піде собі в світі незнані, так зараз все метне ся гарцювати, неначе та дівтора, що вихопить ся з під очий надзирателя.

Ліс, діброва і село оповиті безжурним сном, тонуть в глибокій тишині. Тільки буйний Черемош немов легінь, що від любки д'хаті повертає, виспівує дорогою про любовці дівочі.

Хоть нічого ніде не чути, а проте цілим еством відчуваєш якусь гармонійну райську мелодію...

Чоловік зазирає в собі дух, щоб не зворушити набожного настрою природи.

Аж тут — на тобі фалшивий тон!

У Петровій хаті заблимає тьмяно каганець, а воздух почало прорізувати проразливе шаркотанє пильника по блясі. Така раптова дізгармонія, що хоть уха затикай.

Щож стало ся Петрови, що не чекає світла сонця, а вонючим каганцем темряву полошити?

Він острив пилу. В хаті у него неможливо тяжкий воздух. На ліжку лежала його важко хора жінка, а коло неї сиділо двоє малих, замурзаних діточок, що з острахом приглядались нічній сцені. Хора тяжко віддихала. На чоло її виступав холодний піт.

— Во-о-д-и-и! — промовила голосом таким, немов ізза стіни. Петро метнув ся у хороми, подав води, та поправивши хорій подушку вівсяну під головою, став дальше острити сокиру. За хвилину все було зладжене. Пила і сокира визиваючо ждали бою з похмурами ялицями.

Петрови ніяк було гаяти часу, бо готов ще за пізно прийти до Мігови, та стратити роботу. Було-б шкода, бо зарібок, кажуть, добрий, а що найважнійше, мож дістати на відробок гроший наперед. Ей, милий Боже! Пара левів, а Петро мігби повезти жінку до того славного ворожбита з Космача...

Збив сокиру з топорища, та кинув в дзьобню, пилу перевязав за плечем, тай у дорогу.

Його Марієчка глянула на нього і промовила жалісним голосом.

— Петрику любий! Аді, як нас лишнені спротами немічними. Ни ка'у я про себе, бо мні нічо ни треба; мні виходу ци с'як, ци так ни буде. Вже ти мене відай не меш більше вглядати. Но як я застигну, хто ме оцес кукіль кутати?

При сих словах вказала на діточок, та гворила дальше:

— Боже, або дай раз путери, або забори 'ні з цего світа, най ни мучу себе тай других!

Не могла дальше говорити. Жаль немов кат невидимий здавив їй горло, а в глибоко запалих очах появилась груба верства сльозавої роси.

Діти заголосили.

Петро слухав з такою напруженою увагою, як слухає підсудний вирок смерті. Кожде слово Марієчки капало на його душу жарким, розтопленім оловом.

— Марієчко! таж ти знаєш, що я за тебе й за оцес дріб такі зараз поклав-бих шию під топір. Коби я лиш дістав гроші, то ночев прибіжу, та кілька зможу буду вас кутати.

Сказавши се, вийшов з хати опянілий горем.

Весняний ранок. Соняшні промінї замехтіли неначе розсипане в повітрі сухозолото. Почалось жите.

Птички заорюючи своїми крильцями в безмежному просторі широкі загони, співали веселу пісню.

А там десь вівчар, йдучи з стадом в полонину, затагнув на сопілці такої, що аж гори охають. Молоді легіні женуть дарабу, та співанками мов чічками розкидають по берегах Черемоша. — Цілий край Гуцулів уквітчаний, увесь з музикою, мов до сльобу йде. Радіє все, навіть дрібна комашка.

А Петро знає лиш тільки, що прийшов час передновку. Почуте власного голоду, згадка про хору Марієчку і про плач дітий голодних, стали холодним панциром желізним вокруг його

го душі, та боронять до неї приступу радості весни. Слова: "вже ти мене більше не меш вогледати" — убивають у ньому всякий прояв енергії. Зловіще кружляє половика над його головою, стрибнене дикої серни в поперек стежки, утверджують його в правдивості почуття Марієчки.

Нараз виринає в його уяві ціла його минувшина. Пригадуєть ся сирітська доля, що найкращу частину молодецького життя запроторила людям у найми, які для нього не мали інших слів, крім погірдливого приказу. Здавало ся, що сьому не буде зміни. Та від коли Петро пізнав Марію, стало иншим житє. Она його голубила щирими словами, як рідна матір. Так прожили в щастю повних пять літ. Хоч часом недостаток вискалював до них зуби, то в парі не бачилось сього. Аж сей рік почав його щастє мов червак точити. Вже близько рік минає, як Марієчка хорує. Увесь зарібок і заощаджене пішло на знахорок та лікарів. Ще й роботи годі де дістати. Коби хоч тепер в Мігові дали на відробок, то хоч в части можна буде лихови зарадити.

Петро і не отямив ся, як опинив ся на кутськїм мості. Треба платити мостове, а тут у него крейцара кат ма! Що не напросив ся Жид, не хотів пустити; мусів неборак шукати броду, та босаком зміряти холодний Черемон.

Зайшов у Вижницю.

Тут ярмарочна днина. Людей тільки, що тяжко улицею протиснутись. На ринку розложили купці свій крам. Найпримітивніші предмети, украшені скіндячками та імітованими цвітами, роблять конкуренцію красі природи. Такий крам чепурним Гуцулкам якраз до смаку. Они трусять мошеникн батьків і мужів та пересипають грошики в кармани визискувачів. Ті жінки та дівчата весь світ би продали, а за гроші накупили-б цвітистого платя. Така вже їх вдача. Тай що їм вдієш.

Під камяницею катеринкар грає не вгаває. — Громада легінів при однім столику пробує звучність сопілок. Там знов кількох головусих панків не може надивитись на беззубу гуцулку, що переїздить верхом на кони, окульбаченім деревляним сідлом. Один панок, жартуючи каже, що отся булаб гідна стати Дон Кіхотови Дульчінеєю, та вказує при тім пальцем на пе-

реїзджаючу. Всі в голос засміяли ся. Гуцулка зміркувала, що се з неї сміють ся.

— Мо, пмаркачу один з другим! — прошепеляла — а не пазив бис свою неню, а мене, га?! Ти лянко клята, хочеш, абих ти нечымне слово сказала?

— Тьфу на твою голову!

Сплюнула здоровезно, та пикаючи бляшану люльочку, поїхала дальше вільним ходом, якби нічого й не було.

Поблизькі люди підняли з паничів регіт такий, що їм не лишало ся нічо иншого, як залишити приемну обсервацію, та відійти геть.

Надіхали жидівські візки з Бергомету. Настав такий заколот, аж в ухах лящить.

Петрови добре обштуркали боки, заки перепхав ся поміж ярмарочних. Видячи отсе веселе житє, а згадавши своє горе, вмив ся гіркими сльозами, як вже був на самоті.

Перед полуднем стояв Петро з відкритою головою у сїнях доставця дерева до трачки. Йому заявили, що пан у Вижниці, сьогодні; але він може йти в ліс до роботи, а обіцяне в вечер дістане.

Петро з'їв платок кукурудзяного хліба, закусуючи чісником, і пішов у ліс. Обіцяні гроші успокоїли його. Він ще в вечер буде міг побігти до дому, а за днину-дві знов верне до роботи. —

* * *

Другої днини на пару годин перед вечером рубачі тягнули вузенькими шинами візок від ковбків. Самі повідкривали голови, настрій у них невеселий. На візку купа вітич з ялиць та смерічок, а верх зелени невеликий, свіжий хрест яловий.

— А що ви там тягнете? — спитав якийсь панок, що проходжував ся на шкільнім рундуці.

— Таж вчера прийшов якийс з лецкого боку на роботу, мовлев, що хоче дістати гроший на відробок. А то аді, гезде мала го смерть подибати. Зрубав з ялиці краччи, та скочував ї в долину. Неборак поховз си, ковбок перекочыв си почерез него, тай аус по нім! А шкода, бо робітник був добрий. —

— О-о що добрий, то добрий! — сказав другий.

— Гай Штефа, тручьймо далі! —

Візок нечутно посунув ся по шинах. На кладовищі було вже готове місце Петрови на спочинок. Добра земля-мати чорною кожею заслонила його від дальшого горя та нужди. Як йому зі скарбів природи нічого не належало ся на цьому світі, як він через цілий вік мав за неробів працювати, то ліпше йому буде сиру землю їсти.

Шп покropив тіло, товариші недолі викашали отченаш тай по цілій параді. Петра так якби і ніколи не було на світі...

Вже другий тиждень вижидає Марійка у тяжких муках свого мужа, а за ним і слід загинув.

Аж одної днини входить у хату присяжний. Хора вradувалась. Гадала, що прийшло письмо від Петрика, а може й гроші.

Присяжний витяг ізза пазухи аркуш панеру, нашіпованого чорними і синіми печатками і сказав, що се повідомлене про Петрову смерть.

Марійці вирвав ся з груди голос розпуки. Не витримала болю. Пішла за своїм добрим Петриком...

Між дітьми лишив ся тільки мамин труп. Они сиротами остали на світі, щоб ближні мали на чім проявляти силу своєї злоби.

Семен Савуляк.

ПРО ПРАВДИВУ І НЕПРАВДИВУ ВІРУ, ПРО ПРАВДИВИХ І ЛОЖНИХ БОГІВ.

Для всякого народу до якогось часу його віра є гарна. Тільки його віра — правильна, тільки його боги — дійсні. А в інших народів не віра, а суевіре. Їх боги — не боги, а каміне, деревляні боввани, або злі демони, безсильні при стрічі з дійсними богами.

Поки народ уважає свою віру правильною, він вірить, що його боги всесильні, і що вони можуть творити великі чуда.

Дві з половиною тисячі літ тому назад Греки були "поганями". Головним богом вони уважали Зевса, його жінку, дітий і свояків: Геру, Атену, Аполлона, Арія, Асклепія і т. д. Вони робили уявлені подоби тих богів (образи, статуї), ставили їх в своїх храмах і в тих храмах молились до них.

Священики (жреці), за посередництвом котрих люди звертались до богів, оповідали про многочисленні чуда, які творились по молитві віруючих і попів. Греки вірили сим оповіданням і приносили до церков великі дарунки золотом, сріблом, дорогоцінними камінями, килімами, їдою і напитками.

Много чудес, після оповідання попів, творили образи (статуї) богів, які уважались чудотворними. І много богацтва зібралось в храмах, яке приносили віруючі, много богацтва накопили попи.

В місті Епідаврї був храм імені Асклепія, котрий був для Греків тим, чим є Пантелеймон-Цілитель для православних. Коло храмів були криниці, які уважали ся чудотворними. З цілої Греції йшли сюди хорі і немічні. І попи оповідали, що до многих у сні являв ся бог Асклепій і оздоровляв їх або вказував, як оздоровити ся. І на стінах церкви вони записували свої оповідання про оздоровлення. Децо з тих записів зберегло ся до нашого часу. Ось декотрі з чудес, які дві тисячі з половиною літ тому назад приписувались поганському богови Асклепію.

З Атен прийшла оздоровити ся сліпа жєнщина Амвросія. Але, переходячи по церквах, вона піддалась зневірі. Вона думала: хіба можлива є річ, щоби криві і сліпі ставали здоровими? Однак в сні вона побачила привид. Сам бог Асклепій явив ся їй і сказав, що зробить її здоровою. Але як кару за зневіру вона повинна пожертвувати для його церкви срібну свиню. Відтак Асклепій розсік хоре око і влив в него якогось плинну. І проснувшись Амвросія здорова і, прославляючи Асклепія, вернулась до свого дому.

І оповідали попи про інші чуда Асклепія, які творились в його храмі. Прийшов німий від роду хлопчик, приніс жертви образови Ас-

клепія і молив ся о своє оздоровленє. І ба-чучи се, підійшов до него юнак, який прислу-жував в церкві і сказав до його батька: “Твій син буде здоровий, але дай обіт, що ти через рік прийдеш сюди і принесеш дарунки”. І не вспів батько отворити уста свої, як син його, ні-мий до того часу, відповів: “обіцяю”. І на просьбу батька він повторив се і почав від того часу говорити. І обидва вони, вихваляючи Ас-клепія, пішли до свого дому.

І ще оповідали священники поганського бо-га Асклепія: Арата, жєнщина, яка жила в Спарті, була хора водяною. І її мати пішла молити ся Асклепію. І її приснило ся, що бог Асклепій відрубав голову її дочці, повісив тіло до низу шнею і, коли вся вода витекла, знова приложив голову. І, проснувшись, вернула ся вона в Спарту і застала свою дочку здоровою. І Арата розповідала її, що в той сам час її також те саме снилось.

І йшли до храму Асклепія хорі і немічні, і повторяли оповіданя жреців про чуда, і несли прикраси до храму і давали дорогі да-ри священникам. І збогачувались служителі бога Асклепія, і слава про него наповнила всю Грецію. Все те було в “поганській” Греції дві з половиною тисячі лїт тому назад.

В той же час у великій повазі були храми бога Аполлона і богині Атени, які були в Дель-фах, коло гори Парнас. За служителями хра-му Атени, мущинами і жєнщинами, вкорінилась слава ясновидців і пророків. Сюди йшли лю-ди з цілої Греції, котрі, готуючись до якогоне-будь важного діла, бажали порадитись з бога-ми. Священники питали богів і передавали ві-руючим їхню відповідь. І по Греції йшла вели-ка слава про чудесні пророцтва служителів то-го храму. І сюди з цілої Греції пили жертви богам і дарунки для священників. Шпіхлірі храму помились від збіжа, пивниці були пере-повнені винами, і скарбниці повні дорогоцін-них каменів і металів. І віруючі говорили, що божа благодать спочиває на сїм святім місци.

Але прийшли до Греції армії Персів. І через кілька століть після того, як се сталось, дельфійські священники оповідали слїдуюче: Перси почули про скарбниці і богацтва дель-фійських богів і пішли, щоби заволодіти ними. І тривога охопила ціле місто, і мешканці роз-біглись в ріжні сторони. Але боги Греків зу-

міли оборонитись від Персів, на котрих тодішні Греки дивились, як на дикунів і неотесаних я-зичників.

Дельфійські священники оповідали: як тіль-ки Перси підійшли до церкви Атени, то з неба впав на них грім, а від Парнаса відірвали ся два верхи, з шумом великим звалились на не-честивих і многих з них задушили. В паніці Перси кинулись на втечу. А в той час двох по-ганських святих, Філак і Автоной, вийшли із своїх храмів і в виді двох грізних воїнів вели-чезного росту невідступно гнали Персів. Гнали їх і убивали цілі полки...

Ось які чуда за дві тисячі з половиною лїт до нашого часу приписували своїм богам Гре-ки-погани, котрі уважали їх тоді дійсними бо-гами і свою віру правильною вірою.

II.

Минуло шість-сїм століть. І в Греції, і в Римі, і в Африці, і в Азії появились люди, які казали, що і перська, і грецька, і римська віра — не віра, а суєвіре; і казали вони, що і перські, і грецькі, і римські боги — камін-ні і деревляні боввани, або злі демони і діяволи. Правильною вірою вони уважали християнську віру і дійсними богами називали Христа, йо-го матір, його ангелів і святих.

Вони йшли на муки за свою віру, вони самі шукали мук. І священники їх оповідали про великі оздоровленя і чуда, котрі творив їх бог, коли він жив на землі, і які праведники твори-ли його іменем.

І християни, збільшившись, палили і руй-нували перські, грецькі і римські храми, вапи-ли і розбивали священні статуї, котрі почали називати ідолами.

І християни, розбиваючи образи перських, грецьких і римських богів і їх церкви, торже-ственно говорили: що-ж се за боги, если вони не можуть самі себе обороняти від людий. Се не боги, а камінні і деревляні боввани.

І християнські священники оповідали, як їх боги вкривали ганьбою перських, грецьких і римських богів, котрих вони тепер називали демонами, діяволами і поганськими богами.

Вони оповідали, як то поганські воїни, ко-трі пішли полонити святого, були покарані слї-потою.

Оповідали вони, як на слово святого Юрія статуї Аполлона і інших грецьких та римських

богів повалились на землю, і як з сих статуй з великим шумом і плачем вийшли мешкавші в них нечисті духи.

І много оповідали вони про оздоровлюваня і чуда, dokonані християнськими богами, їх мощами і їх образами.

Далеко розходилась слава про чудотворні християнські мощі, священі образи, про монастирі і церкви, в котрих находились ті святощі.

Всі ті оповіданя переконували віруючих, що їх віра — правдива, і що боги їх — дійсні.

І напливали до храмів і монастирів, до священників і монахів багаті дарунки: і золото, і срібло, і дорогоцінні камені, і збіжжя, і поміщицькі і княжі посілости, заселені рабами або панщизняними селянами.

Росла величність храмів і ризниць, переповняли ся скарбниці; золотом і сріблом, алмазами і жемчугами палали вітарі, домовини з мощами, образи найбільше почитаних богів. Золотом, алмазами і жемчугами сіяли ризи жреців і мітри єпископів. І росли земельні посіданя церков і монастирів, і збільшались доходи священників.

А блеск і величність храмів, сяєво мітр, одежі і жезл говорило віруючим, що їхня віра — правдива, і що боги, котрі дають своїм служителям такі багатства, сими багатствами свідчать про свою дійсність...

III.

Минула ще несповна тисяча літ. Ціла Росія до того часу стала християнською країною. Але вона ділилась на много більших і менших держав: Тверську, Владимиро-Суздальську, Рязанську, Смоленську, Новгородську.

В кожній державі були свої окремо почитані боги, свої образи і мощі, які уважали ся чудотворними.

Священники кожної держави оповідали про дивні оздоровленя і чуда, які творили їхні боги, їхні образи і їхні мощі.

І в Новгороді, і у Владимирі, і в Смоленську, і в Чернигові однаково молились Марії, котру всі християни уважають матірю свого бога. Але в Новгороді, у Владимирі, Чернигові і Смоленську були різні образи того бога, які уважались чудотворними.

Тоді часто бувало, що одна руська держава воювала проти другої: Смоленськ бив ся з Москвою, Владимир воював з Новгородом.

І служителі новгородського образа богородиці оповідали, як то підчас бою вони винесли образ свого бога, і як він сам обернув ся спиною до Володимирців, і як з його очий полились сльози, і як на Володимирців найшла тьма і страх, і вони, побивані видимою і невидимою силою, почали спішно втікати.

І Новгородці слухали сих оповідань, і прибирали образ свого бога в дорогоцінні ризи, які горіли золотом, сріблом і самоцвітними каменями. І несли вони священникам того бога многочисленні дарунки і наділяли їх землями з селянами.

Через кілька літ князь Андрій Володимирський, підпринявший сей похід, зістав убитий своїми боярами. І володимирсько-суздальські священники проголосили своїм святым, т. є. своїм богом, того князя, проти котрого уоружилась сама богородиця, один з найголовніших богів всіх християн.

А володимирсько-суздальські жреці оповідали, що підчас походів на новгородські і на інші руські держави їх свята, образ тої самої Марії, нагонила пострах на ворогів і вони втікали.

І віруючі слухали сих оповідань і все тяжші від золота і каменів робились ризи на володимирській образі Марії, все більше збогачували ся її храми, все більше земель, селян, золота і срібла накопичувалось у її служителів.

Били ся між собою християнські держави, і жреці християн говорили, що в тих війнах били ся між собою не тільки люди, але і їхні боги. І Володимирці, і Чернигівці, і Новгородці слухали сего і вірили сим оповіданям. І в кожній державі свої мощі і свої чудотворні образи уважали найсильнішими образами і мощами.

В кінці-кінців Москва знищила самостійність всіх держав і обєднала їх під своєю властю. І, зробивши своїми всі міста, вона признала своїми святыми всіх місцевих богів: і Андрія Суздальського, Михайла Тверського, і Івана Новгородського і інших новгородських єпископів і архієпископів.

І щоби заставити місцевих богів служити тепер Москві, а не иншим князівствам і містам, московські жреці перевезли в свої церкви і монастирі многі мощі і образи, які уважались чудотворними. Разом вони забрали собі дорогоцінності ризниць і капітали церковних і монастирських скарбниць.

І вони говорили, що їх віра — правдива, і що всі ті великі і малі боги — правдиві боги.

І говорили вони, що Москва возвеличалась силою находячихся на московській землі і місцевих, і новгородських, і смоленських, і казанських богів. Вони оповідали про дивні оздоровлення і чуда, які походили від безчисленних святих, привезених в московську землю зі всіх кінців об'єднаної руської держави.

IV.

Прошло ще з півтисячі літ, або й трохи більше. Много війн вело людство за останні часи. Християни билися з магометанами, православні з католиками і протестантами, католики з католиками і православні з православними.

Величезні кулі попадали в китайські пагоди (церкви), в буддійські і браманські храми, в християнські собори, церкви й монастирі, в юдейські синагоги.

І всі ті окремі помешкання богів, всі ті склади священних предметів, статуй, мощів і образів, які уважалися чудотворними, однаково розбивались на порох величезними арматними кулями. Ні трісочки, ні вуглика не оставалось з чудотворних образів, ні кісточки з мощів, ні камінчика з божественних статуй.

Однаково не могли оборонити себе від артилерійських вистрілів ні буддійські, ні магометанські, ні юдейські, ні християнські боги. Не могли охоронити ні себе, ні своїх помешкань.

Католицькі жовніри вривались в православні собори і монастирі, православні жовніри вривались в католицькі храми і православні вояки — в православні церкви. І жадобною рукою зривали жовнірі дорогі ризи з образів, в пошукуванню за схованими дорогоцінностями розкривали домовини з мощами. Чудотворні кости викидалися на вулицю, роздіті образи безмовно і нерухомо висіли там, де їх повішено. І жовніри, зірвавши з них одягу, зі здивованєм відкривали чудернацькі, нескладні і покривлені фігури, намальовані рукою плохого невмілого маляра: невмілі були ті малярі, котрі малювали образи, признавши ся відтак чудотворними.

І не було ні грому з неба, ні всеспалючої блискавиці, не відривались скали від гір, если в них не попадали арматні кулі, не появлялись божественні воїни, котрі навели би тьму на во-

рогів і нагнали би їх своєю божественною силою.

Ворогів проганяла тільки людська сила, котра арматними кулями розбивала на порох собори, синагоги, церкви і монастирі, глушила громом зривів, сліпила і душила газовими атаками.

Ні в магометан, ні в християн, ні в юдеїв, буддистів і браманців не найшлося такої чудодійної божественної сили, котра зломилася би силу людей і зуміла би сама себе оборонити.

Де-ж правильна віра? Де-ж всесильні боги, про котрих оповідали попи всіх релігій? Чому не видно дивних чудес?

Нема віри неправдивої і правдивої. Нема дійсних богів і ложних богів. Всі віри неправдиві, всі боги видумані.

Нема чудес, творимих божественною силою. Є чуда, творимі працею і умом чоловіка.

Льокомотива, корабель, електричний трамвай, телеграф, телефон, вибухові матеріяли — ось дивні чуда, створені працюючою рукою і розвиваючимся умом чоловіка.

Своїм знанєм він все глибоше проникає в природу. Відкинувши страх перед божественними і диявольськими силами, породжений погами всіх релігій, він все дальше йде в пізнання природних сил, діяльних в природі, і все більше заставляє їх служити своїм людським потребам.

Захопивши все, що створила трудова рука і розвиваючийся ум чоловіка, експлуататори, паразити доконували чудес руйнування.

Знищивши їхню владу, пізнаюче і витворююче людство навіть порох і динаміт заставить служити лише творчим цілям.

Сильними зривами воно проложить шляхи в камінних горах, розділяючих країни, переріже перешийки, які остановляють біг кораблів.

Воно збудує свій трудовий світ, перетворить прокляту землю, сумне і хмуре пекло для величезної більшості людства, в сяючий радістю рай, і щедру матір для всякого людського ества.

Воно скаже: для мене всяка віра неправдива, і всякі боги видумані.

Дійсність і правда — в творчій руці, яка все більше покорує сили природи, в розвиваючійся і пізнаючійся умі, який керує творчою працею.

І. Степанов.

Т Е М Н А Н І Ч .

Смеркало. Кущами Щербачкової ліщини, обережно розмовляючи, крались сіро-чорною смугою постаті озброєних людей.

— Ой, які нетри!

— Так ти, Савко, оце аж сюди комунара привів?

Мовчки, рішуче йдуть; хтось ядовито посміхнувся, вилаявся на ліщину, що шльогнула його по обличчю, поправив на плечі рушницю і ритмічно ступав у такт за своїми товаришами.

— А він, кажеш, сидить і жде... Паски?

Мовчать.

Під ногами шелестить листе, хрускає ломаче.

— Партиїний?...

А якийсь злий голос:

— Побачиш... Ой, щирий, як коняка: карточка партійна ще з 12-го року...

Сміх.

Підходять до садка, що розкинув ся он на горбах, вище калини, і манячить назустріч своїм зелено-сизим листом.

— Це-се, тихо, хлопці... Треба пропуск, а то кривий чорт угатить.

З кущів калини почув ся нервовий голос:

— “Огарок?”

І легко стукнула об корч рушниця.

— “Іскра!”

Басом покотилась луна до калини.

— Ну, що?... Сидить?

— Ага... не признаєть ся, хто з наших там?

— Гадянова душа!...

— Тихо, ради бога!

Замовкли. Обережно цокнули затвори, закрипіла у клуні фіртка...

— Спиш, товарищу? Хі-хі! Свіже сінце...

— Ведіть його до хати. Так, значить... А ти, Кузьма, постав вартового і... розумієш, ні—телень!

— Слухаю, зараз...

— Ну, до хати!

Сріблястим листом поклонив ся явір коло порога, як вели у невідому хату невідомого чоловіка на весіле смерти криваве...

Поклонив ся і зажурено зашелестів.

— Сідай, Байденко, так, здаєть ся, тебе величають? Гостем нашим будеш — погуляємо по козачи, *товаришу!*

— Ха-ха-ха!

На комині затанцював од сміху лойовий каганець, а на лаві засвітілись засмажені лоби і тінями великими одбилися по білих стінах хати постаті людські...

...Врізалось в память — “ой, брате-брате, та де тебе взяти”...

— Хі-хі!

— Ти-ж кажеш нам, товаришу, що ти Канівський?

— Значить Українець, хоч і проданий...

— Галько, чарку і до чарки!

Злякано метнулася молодиця по хаті, затахкотіла ложками, перегнула ся коло печі... Потім до чоловіка:

— Печеню чи капусту?

— Капусту.

На столі стояла четвертина мутного, як березовий сік, самогону; хазяїн хати, Кондрат Щербачок, здоровий, білобрисий чоловік, стояв тут-же коло столу і поважно різав скибками хліб.

Його очі кожного разу, коли він клав скибку на стіл, зустрічалися з поглядом невідомого йому чоловіка, що сьогодні вранці так гарно говорив на сході...

— Чудний якийсь чоловік, кумедний, — думав собі Щербачок, — очі горять, а видно людий не бачить... Хоч і комуніст...

Крутнув головою:

— Внеси ще Галько, огірків.

Молодиця швиденько витерла полумпсок, накиннула кохту, коли з печі:

— Ма-м-о-о, я бою ся! Ой!...

— Чого ти, Митька? я зараз верну ся. От дурень, тато-ж у хаті...

Криво посміхнулася і — майнула з хати.

Злякано оглянув ся на ліч Байденко, привітно, але з невідомою страшною мукою на обличчю, подивив ся пильно на Митьку і з очий покотили ся ясні-ясні сльози...

— Журнись ся, товарищу?!

Мовчить і шепче щось собі:

— Ех, приборкали нашу волю... Тліє душа, болить... Смерть, Саша, смерть...

Коло порога стояли з рушницями; на лаві-ж сиділи у чорних шинелях, заряжали “Нагана” і балакали, як просив ся перед смертю якийсь тульський солдат-большевик.

— Розтебнув гімнастюрку, червона юшка тече... І на грудях мідний хрест... хі-хі!

— Що ти, товаришу дорогий, шепчеш: може, думаєш, пристріг, то пройде? Ой, ні — се не пристіг, — а боротьба: ми, як ти казав на сході, “вороги”...

— А наша партія, товаришу, “темна, ніч”... Але вечерять протимо і ворогів: знай нашу добрість козацьку, — ти-ж Українець!...

Блиснули очима, посміхнулись про себе і почали залазити за стіл; Байденка посадили на покуті, як почесного гостя і примовляли-приказували за кожною чаркою, покіль не підпились.

— Пий, *товаришу*, бо далека дорога стелить ся перед тобою...

— В Ясинове!

— Пий, напивай ся, пісні співай, бо на наше весіле йдеш...

І пили і — сміяли ся — сміяли ся...

Пив і Байденко; маленькою біленькою чашечкою з голубами на вінцях, як воду, пив мутний самогон, пив і закусував, а з очей капали рясні сльози, коли підводив голову на піч до білявенького хлопчика.

— Ну, скажи нам, — питали Байденка, — чи віриш ти в свою всесвіт-тню революцію, за яку кладеш зараз голову?

Посміхав ся як з давніми приятелями:

— Вірю.

Гострі, завзяті очі спалахнули під засмаленими лобами, впили ся в обличчя Байденка і одбивали своїм блеском-огнем одно невеличке, страшне слово — смерть...

— А скажи, товаришу, ти великий трус?

І весело одповідав він: “ні”.

Далі підвів ся, але дужа рука Щербачка посадила його на своє місце:

— Жди, тобі твоє буде...

Байденко:

— В останнє, товариші, дайте подивитись мені на того білявенького хлопчика, що на печі, бо він так похожий на мого Сашу, як вилитий...

Слухали.

— Хай каже... Цікаво як паний... хі-хі!

А він під образами, блідий, як стіна, але гордий, що поборов жах — так, так, він не просить собі життя, ні, він...

— Я знаю, сьогоднішній день для мене — останний день, і — я хочу... отой білявенький хлопчик...

Клацнули сквиці... На настільнику змішалась з кришками хліба червона кров.

І гостро-гостро врізалось у пам'ять: “ой, брате-брате, та де тебе взяти?”

— Ги-ги! Гад рябочеревий, коники викидає!

— Хлопчика... білявенького... Комуна щепить будеш?!

Червоні од самогону очі гостей посоловіли; злий, жорстокий огник звіря хижого затанцював на чоловічках...

— В Ясинове — прикладами!

Вийшли з хати гості.

І вдруге ще низше поклонив ся сріблястим листом явір коло порога, як вели в темряву ночі невідомого чоловіка на весіле смерти крівавє...

Поклонив ся і зажурено зашелестів.

СПІВАКОВІ.

*Не співай мені, співаче,
Пісні горя і недолі,
Досить як народ наш плаче
Від мерзких катів сваволі.
Не співай мені, співаче,
Про ті злидні, що їх маєм,
Бо ті злидні, мій козаче,
Ми й без тебе лучше знаєм.
Не вливай нам в серце трути,
Не збільшай тим співом горя!
Ми від тебе хочем чути
Пісень сильних, як шум моря.
Як шум моря, грохот філі
Підчас бурі острах сіє,
Так най пісня в люті хвилі
Сум на ворогів навіє.
Ти катам кинь смуток й горе,
Нам дай бодрости, відваги,
Звесели нам серце хворе
Й до борні додай нам снаги.*

Дмитро Макогон.

Хто Такі Комуністи?

ХТО МАЄ СЛУШНІСТЬ.

Одні лають комуністів і слів не знаходять, щоб їх очернити. Комуністи, кажуть вони, то — насильники, грабителі, розбійники. Комуністи тільки те і роблять, що обдирають населене, безперестанно реквірують і без кінця розстрілюють...

Так говорять одні. Другіж, наоборот, співчувають і допомагають комуністам, ідуть за їхнім прапором або вступають самі в ряди комуністичної партії. Після їхньої думки, комуністи обороняють трудящих і стремлять до освободження всего людства від мук і терпінь...

Хтож має слухність — перші чи другі? Ті, що чернять комуністів, чи ті, що ідуть за їхнім знаменем?

ЗВІДКИ ВЗЯЛАСЯ РОБІТНИЧА ПАРТІЯ?

Двадцять-тридцять літ тому назад Росія переживала страшні, сумні роки царського самодержавя.

Селян і жовнірів били. Населене трудящих мас цілих губерній вимирало від голоду, холери і жорстокої розправи царських слуг над народом.

Міські робітники були придушені: за жебрацьку платню з малих літ вони працювали в темних майстернях по 10, 14, а навіть по 18 годин на добу...

Заслане і тюрми, дисциплінарні баталіони і каторга були переповнені передовими, свідомими робітниками і селянами.

Але міські робітники вже твердо вступили на шлях боротьби і ще в 1898 році, себ то 24 роки тому назад, заснували свою робітничу партію, котру назвали соціал-демократичною. Під проводом сеї партії російський пролетаріат (робітничая кляса) розпочав тяжку, але неминучу боротьбу з самодержавем царя, дворян і капіталістів.

ЩО ЗНАЧИТЬ “БОЛЬШЕВИК”?

Однак в робітничу партію попало немало буржуазних інтелігентів, себ то образованих людей. Хоч многі з них вийшли зміж народа і під царською владою жились їх також не солодко, то все таки після своїх занять і способу життя вони були більше зближені до буржуазії чим до робітників.

Вони боялись ширшого розмаху революційного руху і старались на дрібних здобутках і уступках мирити робітників з капіталістами, революціонерів з царською владою.

Ось чому на заграничнім зїзді в 1903 році повстав розкол: партія розколотась на дві частини — на революційну більшість (по російськи “большинство”) і на угодовську, уступчиву меншість. Від того часу революційна більшість партії, за котрою ішли головно передові робітники, почала називати ся “большевиками”. А угодовська меншість, за котрою ішли головно інтелігенти і відсталі робітники, почала називати ся “меншевиками”.

До сего зїзду большевики вели спори і боротьбу з кулацкою (богатих селян) партією так званих “соціалістів-революціонерів”. А тепер їм прийшло ся бороти ся також з партією інтелігентів і міщан, з “меншевиками”.

Велика більшість робочих мас в тім часі нічого не знала про большевиків. Навіть широкі верстви робітників не вповні довіряли большевикам і часто співчували їхнім противникам.

І довелось ще пережити десять чорних літ самодержавя і три з половиною років страшної, кровавої рабівничої війни, щоб трудящі цілої нашої країни врешті зрозуміли, що самотнім вождом в їхній боротьбі за освободжене може бути лише партія большевиків.

ЧИМ БОЛЬШЕВИКИ ЗАВОЮВАЛИ СИМПАТІЇ ПРАЦЮЮЧИХ МАС?

Всі вже знають тепер, що то таке радянська влада. Се — влада трудящих, так як в радянській республіці в виборах до всіх правитель-

ственних органів беруть участь тільки ті, хто живе своїм, а не чужим трудом.

А хто написав на своїм знамені льозунг (клич) “Вся власть радам”?

Сей льозунг виставила в цьвітні 1917 року партія большевиків під проводом Володимира Іліча Леніна.

Тоді всі буржуазні партії, в тім числі меншевики і ес-ери (“соціалісти-революціонери”) підняли крик немов шакалі проти сего клича, а большевики, навпаки, продовжали згромаджувати довкруги него широкі робітничі, жовнірські і селянські маси.

Ось вже чотири роки, як від сьвітських і духовних поміщиків (дідичів) відібрано землі на користь всіх трудящих.

Хто виставив і перевів в жите сей боєвий клич “Вся земля трудящим”?

Ріжні партії балакали і хнюкали про конечність наділення селян землею. Але лише партія большевиків, не на словах, а на ділі перевела сей льозунг в жите.

Ріжні партії (меншевики, ес-ери) плакали з приводу затіяної царем війни, але самі вони підтримували її і тісно дружили з жадобними “союзниками”. І лише большевики, не на словах, а на ділі положили кінець грабительській війні, в яку цар і союзники втягнули робітників і селян для зисків поміщиків і капіталістів.

На спинах робітників і селян лежали великанські державні довги, які після війни задумали були працюючі маси. Сі довги наробив цар, а збільшив їх Керенський.

Хто вичеркнув з рахунків ті довги заграничним банкирам? Опять таки партія большевиків, і лише вона.

Хто відобрав від банкирів банки, від багатих властителів домів — дома, від капіталістів — фабрики, заводи, копальні? Хто відобрав все те від паразитів і неробів та віддав працюючим масам? Опять таки большевики, і лише вони.

Все те зробила велика жовтнева революція 1917 року. А революцією тою руководила партія большевиків.

Громові удари жовтневої революції потрясли до основ цілим старим світом, — світом неробства і ситого дармоїдства, світом обману

і брехні, світом гнету і насильства над працюючими масами.

Блискавиці революції освітили свідомістю відвічних рабів і в огні боротьби прикували горячим співчутем серця працюючих мас до партії большевиків.

БОЛЬШЕВИКИ І КОМУНІСТИ СЕ — ОДНО І ТЕ САМЕ.

— Та оно то так, — чуємо ми поодинокі голоси: — алеж большевики — одно, а комуністи — друге. Ми годимо ся з большевиками, але терпіти не можемо комуністів.

Товариші! В сім криєть ся або прикре недорозуміне, або чиясь брудне шулерське баламуцтво.

Комуністи, се — большевики, а большевики, се — комуністи.

Як же се так? Та дуже просто. Весною 1918 року відбув ся зїзд большевиків і поставив на будуче партію соціалдемократів-большевиків називати комуністичною.

Змінено, значить, лише назву. Длячого се зроблено? Зроблено се тому, щоб партії революції не змішували зі всіми іншими “соціалістами” і “соціал-демократами”, котрі на словах багато балакають про революцію, а на ділі виступають проти неї.

ЩО ЗНАЧИТЬ КОМУНІСТ?

Комуніст, се теж саме, що соціаліст, колективіст або, простійше кажучи, суспільник.

Коли се понятє стало відомим?

Дуже давно, але слово “комуніст” особливо прогреміло 74 роки тому назад, коли великі учителі робітників Маркс і Енгельс випустили в світ свій знаменитий “Комуністичний Маніфест” (в 1848 році).

В тім “маніфесті” Маркс і Енгельс візвали робітників всіх країн до тісного обєднання і невтомної боротьби проти капіталістів. І в тім творі вперше прозвучав грізний визов старому світови.

Революціонери часів Маркса і Енгельса також називали себе комуністами. Зовсім зрозуміло тепер, чому партія большевиків змінила свою попередню назву на іншу, правильнішу і революційну, та почала називати ся “комуністичною партією”.

ЩОЖ ТО ЗА ЛЮДИ — КОМУНІСТИ?

Комуністи, се — та партія в Росії, котра руководила і руководить великою робіничо-селянською революцією, а революція ся дала працюючим масам величезні здобутки і положила твердий початок повного звободження труда.

Комуністи, се — противники імперіялістичних війн, себ то рабівничих війн для наживи капіталістів і дідичів.

Комуністи, се — сторонники і провідники горожанської війни, яка ведеть ся не на потіху панів капіталістів і дідичів, а проти них і для самооборони працюючих мас, для укріплення здобутків робітників і селян.

Врешті, комуністи, се — партія, котра визнає пролетарів і працюючі маси всіх країн до тісної, братерської злуки в комуністичнім Інтернаціоналі — міжнароднім союзі робітників.

Такий союз вже оснований в марті 1919 року на зїзді в Москві. До нього прилучили ся робітничі партії Росії, Німеччини, Угорщини, Австрії, Італії, Франції, Англії, Норвегії, Швейцарії, Болгарії, Румунії, Голяндії, а також окремі організації комуністів в многих інших краях, в ріжних частях світа. Сї партії називають ся тепер також комуністичними.

Тільки обєднавшись по всім світі в комуністичний союз, працюючі маси всіх країн зможуть скинути з себе ярмо рабства і на завсїгди повалити трон капіталу.

Тільки тоді стануть неможливими війни між народами, тільки тоді спинить ся поневолене одного чоловіка другим: не буде місця для неробства і дармоїдства для неробів і непосильної роботи працюючих.

Будуть встановлені рівний для всіх мирний труд і право кожного на однаковий зі всіми благодатний відпочинок.

Ось хто такі комуністи.

Ось за що вони борять ся і ось до чого вони завзивають всіх працюючих.

З КОГО СКЛАДАЄТЬ СЯ КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ?

Хтож вступає в комуністичну партію?

— Передові, найсвідомійші, рішучі робітники і селяни бідняки.

Хто симпатизує з комуністами?

— Ті із працюючих, котрі почали розуміти неминучість і правильність боротьби за своє звободжене.

ХТО Є ПРОТИ КОМУНІСТІВ?

Но в такім случаю, хтож ненавидить комуністів? Хто їх лає і хто кидає проти них всякі клевети?

Отсе то є ті самі народні кати і паразіти, з котрими борять ся комуністи, — то є здетронізовані царі, прогнані чиновники, викинені з народних земель дідичі, втративші свої багатства капіталісти. Всій тій рабівничій шайці усердно підспівують кулаки, котрим комуністи не дозволяють як давнійше обдирати народ, наскрізь пробрехавші ся попи і монахи, в котрих також відобрані їхні землі і капітали, та інтелігенти, продажні учені і безстидні писаки з табору буржуїв.

ІДІТЬ ЗА КОМУНІСТАМИ.

На два непримиримі стани, на два ворожі табори розділилось людство: на жадобних дармоїдів і звободжаючих ся рабів.

Комуністи завсїгди були і до кінця будуть з тими, котрі цілі віки мусїли працювати на неробів, а тепер з оружем в руках виступили на боротьбу за своє повне звободжене.

Товариші! Зрозумійте сю просту правду. А хто її зрозумів і всею глибиною мозку і серця її прийняв за свою, ставайте мерщій в ряди, що йдуть під знаменем славного, могучого звободителя труда — комуністичного Інтернаціоналу.

Збільшивши сї ряди свідомими, витревалими борцями, ми підемо до певної, скорої і остаточної побіди.

С. К. Мінін.

—:—

РОСТЕ НОВЕ СУСПІЛЬСТВО!

З далекої провінції, з Кобеляк та Золотоноші з невеличких повітових міст та містечок, волостий і сел надходять до нашої редакції відгукки на літературне жите Червоної України, яко-

го перед веде нині харківська група письменників. Часом лист, инколи допись або збірка віршів, часом приїздять особисто до центру нові люди, витворені життям, побутом революції, виховані нею загартовані в полумні великої пожежі, з обличчями, що на них ліг відблиск червоних заграб.

Вони приїздять з далеких сіл до юнацьких організацій центра, до свого робітничо-селянського університету, стають “комсомольцями”, “артемовцями”, бігають по лекціях та зборах, по книгозбірнях та клініках...

— Як можна на світі жити без знання біології? — здивовано запитує огрядний юнак прибігши з практичних занять на “факсоцвишу”... Ми тепер дивуємося, як то досі жили без того. А завтра в нас — виставка дитячого малюнку... Ми самі перебираємо матеріяли, класифікуємо по “проблемах”: лінійного ритму, композиції, форми, світла... і зватиметься наша виставка — “Мисумайська”.

— Що-ж то таке?

— А теж по нашому, по радянському, колективне слово (тепер усе колективне), від трох слів — минуле, сучасне, майбутнє.

І біжить далі, до Всевидату, бо вони і вчать ся і заробляють гроші перекладами і ще й до дому посилають допомогу, бо не вродило...

А ось приходять двоє і навідають з кулаками: що ви досі робите тут, у центрі, пишете, розписуєте, а досі нема де нам вправляти ся в літературі. Треба негайно, неодмінно отого Інститута Живого Слова, Літературного Технікума.

— Та бач, гроший немає...

Але вони не хочуть нічого слухати, приносять статі, кричать про негайну потребу тисячі ріжних чудесних заходів.

Треба їх раз побачити, щоб опяніти від їхнього молодечого горіння. Треба переглянути одну сторінку їхніх писань, щоб легко зробило ся й радісно на дупі.

Ось сшиток, надісланий з Кременчука:

Ми — вартові революції...
Комінтерн наказав нам: “Чатуйте”.
Соняшний храм комунізму будуйте,
Кровю власною, власними нервами
Робітничу пишійте конституцію.

То нічого, що тут іще “храм”, то згодом виправить ся.

Тисячопудовими молотами робітники цикльони
Кували напружено блискавки, громи...
Конав старий світ спорохнілий, трухлявий,
Конала бабуся старенька Европа.
В біблійному хаосі, руїнах, чорних провалах,
В блиску пожеж, анархічності, нервовій втомі.
Раптом багатоголовогий розітнув ся зойк.
Із мідяних рогів, із залізних грудий
В розломах блискавок барикади спорудили ми.
До майбутнього стрімкої, шпильстої брами
Летимо ми шалено (засвістів вже гудок)
На електричному потязі... Геї.

І невдовзі перша й друга генерація пролетарських письменників буде змінена нею, ще більше бадьорою, ще більш певною себе й свого діла, свого покликання.

Нове суспільство росте й утворює ґрунт для приходу нових творців. І якими нікчемними здають ся на тлі сього творчого буяння нового життя недобитки старої української літератури, ріжні оті Філянські та інші, що мають нахабство надсилати до друку в радянських органах свої містичні, хорі візії, своє старече скигління і зневіру. Як гидко перечитувати в рукописах “фільософію” недавніх “молодих”, але вже гнилих до краю, підмогильних, як сумно бачити, що вчорашні молоді, що на їх покладено було надії вже сьогодні белькотять гугнявими голосами, й бризкають пранцоватою слиною розгладу...

А жите не стоїть, не спинається ся. Жите йде вперед і творить нові форми. Ми не знаємо ще справжнього обличчя ані старої ані нової літератури української. Завдане часу — пізнати його, бо в сьому пізнанні — пізнанні самого життя. Покищо жите йде попереду літератури.

Буяння творчого життя революції заповідає великий розцвіт прийдешньої і нинішньої пролетарської літератури на Україні. Покищо перебуваємо організаційний початковий процес. Чуємо, ще ось філії “Плуга” засновано на провінції; в робітничих районах потребують своєї пролетарської поезії і витають своїх молодих поетів. До редакції надходять твори з провінції, надїздять молоді шукачі нових, невторованих стежок...

Росте нове суспільство! Росте нове суспільство! Яка радість життя в сей чудовий час!

В. Коряк.

ГОЛОС ПРАЦІ

місячний журнал для працюючого люду.

Видає Видавництво "Пролеткульт".

Передплата вносить: на рік \$2.50; на пів-рік \$1.25; поодиноке число 25 цт.

THE VOICE OF LABOR

A monthly magazine for the Working People.

Published by the 'Proleteult' Publishing Ass'n.

Subscription: per year \$2.50; per six months \$1.25; single copy 25 c.

THE VOICE OF LABOR

Ukrainian Labor Temple,

Cor. Pritchard & McGregor Sts.,

Winnipeg, Man.

БОРОТЬБА ПРАЦІ З КАПІТАЛОМ.

Боротьба праці з капіталом не втихає. На оборот, вона все далі поширюється, і коли її темп звільнюється в однім місці, то в других місцях вибухає вона з новою силою. Тільки притихла вона в Італії, так нова філя її піднялась в Німеччині; не встигла вона покінчитись на індустриальних полях Німеччини, а вже загрємили бої в Полудневій Африці. Ще не засохла кров побідженого пролетаріату Полудневої Африки, як покотила страйкова філя по Злучених Державах і Канаді, де в першій з тих двох капіталістичних країн знова полилась кров і впали трупи робітників.

Нема давно заповіданого буржуазією повороту до нормальних відносин і не буде. Не вертає капіталізм до своєї рівноваги і не поверне. Даремно силкують ся капіталістичні промислові інженери при помочи збільшеного визиску і ще більшого закріпощення робітничої кляси привернути рівновагу падучій будівлі капіталізму і ратувати її від неминучої загибелі. Даремно старають ся наємні капіталістичні лжепророки і мудреці переконати світ, що ще вернуть нормальні відносини в капіталістичнім ладі, вернуть старі, добрі часи.

На полагоджене теперішньої убійчої для капіталізму кризи нема виглядів. Боротьба пра-

ці з капіталом на індустриальнім полю щораз частійше переходить в конфлікт з капіталістичною владою і державою. Кожного разу, коли лише капіталісти не можуть самі справитись з своїми рабами-робітниками, вони покликають собі до оборони свого ставленника правительство, відкликають ся до своєї держави. Капіталістичне правительство і капіталістична держава мішають ся в спір робітників з капіталістами і беруть під повну опіку інтереси капіталістів. Капіталістична влада і держава дбають про те, щоб капіталістам ніхто не перешкадав в веденю їхніх інтересів і рабунку, опікують ся страйколомами, уживають всіх своїх установ і озброєних сил для подавлення виступивших на боротьбу робітників. Все те робить ся і повторяєть ся у всіх капіталістичних країнах і воно вчить робітників про конечність політичної боротьби поруч боротьби економічної, про необхідність вирваня влади з рук буржуазії і встановлення диктатури пролетаріату, на місци диктатури буржуазії.

Вистарчить глянути на те, що дієть ся тепер в Злучених Державах, щоб переконатись про слушність висше наведеного заключеня. В Злуч. Державах від кількох місяців страйкує около 665,000 майнерів. Отсе недавно вийшли на страйк робітники залізнодорожних заводів, числом около 400,000. Можна легко собі представити, як сей страйк сильно вдаряє по кишнях вуглевих баронів і фабрикантів, котрим потрібний вуголь і залізниці для перевозу товарів. Терплять робітники-страйкери, не заробляючи на прожиток, але скаженіють з лютоści капіталісти, котрі, через те, що робітники відмовились на них працювати за обнижену платню, тратять мільйони долярів зиску. Послідні не могли довго втерпіти і візвали своє правительство і свою державу на ратунок. І ми бачимо, як капіталістичний суд забороняє страйкерам сторожити коло копалень і заводів обнятих страйком, робить страйкерів відвчальними за шкоди понесені капіталістами в часі страйку, як стейтові і федеральні власти поспішили на оборону інтересів вуглевих баронів і залізнодорожних магнатів, як стейтові і федеральні війська охороняють копальні, заводи, фабрики, обняті страйком і скебів, що подекуди в них працюють, як ціла капіталістична держава виступила проти страйкуючих робітників. Відношене сил

в тій нерівній боротьбі всякому очевидне і не трудно вгадати, хто вийде побідником.

Се одна із многих історій. Так було попередно, так дієть ся тепер і так буде до тої пори, поки робітники не навчать ся в сих сутичках з пануючою клясою, її владою і державою, що для робітничої кляси є лише один спосіб для освободження себе з теперішних злиденних умов життя, а сим способом є — цілковите знищення капіталістичного ладу.

КАПІТАЛІСТИЧНА СОЛІДАРНІСТЬ.

Капіталісти хоч і зводять між собою конкуренційну боротьбу і без милосердя пожирають сильніші слабших, але в боротьбі проти робітничої кляси всі вони виступають разом одностайно і солідарно. У них така знаменита міжнародна солідарність, коли се лише відноситься до боротьби проти робітничої кляси, що робітникам всіх країн слід би у них навчитись, як то належить обороняти інтереси своєї кляси.

В Злучених Державах через страйк вуглекопів даєть ся відчувати брак вугля. Що-ж роблять стейтські капіталісти? А ось що: вдають ся до капіталістів Великої Британії, щоб помогли доставою свого вугля до Злучених Держав зломити страйк тутешніх вуглекопів. І тамті радо згодились виручити своїх клясових побратимів, бо знають, що стейтські капіталісти їм помогли в часі страйку вуглекопів в Великій Британії. Дають вуголь, ще й по дешевшій ціні.

А що на се британські робітники — вуглекопи, транспортів, докові і т. д.? Не вже вони допустять, щоб при помочи вугля, яке вони добувають і перевозять зломано страйк вуглекопів в Злучених Державах і побіджено їхніх клясових товаришів? Відповіді ясної на се питане нема. Була згадка в пресі будьто би “один” з провідників вуглекопів Великої Британії заявив, що вони не допустять до вивозу британського вугля до Злуч. Держав. Однак була й друга згадка, будьто би вуглекопи Вел. Британії не хотять перешкаджати доставі вугля до Злуч. Держав, щоб в сей спосіб відплатитись тутешнім вуглекопам за те, що вони не виступили проти доставки вугля зі Злуч. Держав до Великої Британії в часі страйку британських вугле-

копів. А провідники Британської Партії Праці, відомі зрадники робітничої кляси, амстердамські лицарі мовчать, немов би то їх ся справа зовсім нічого не обходила.

Капіталісти сміють ся в кулак з розеднаних робітників і будуть сміяти ся, поки робітники не навчать ся від свого лютого ворога міжнародної клясової солідарности,

ОБОВ'ЯЗОК СВІДОМИХ РОБІТНИКІВ.

Дуже часто в передових робітничих організаціях, а то й так серед гуртків свідоміших робітників, можна почути наріканя на несвідомість і назадництво робітничих мас, які є проклятем для робітничого руху і взагалі для вільної боротьби робітничої кляси. Свідомим робітникам треба проте памятати, що наріканем тому лихови ніхто не зарадить і воно ні чуть не зробить ті відсталі робітничі маси свідомішими. Тут треба праці свідомих робітників, утяжливої але впертої освідомлюючої праці.

Обов'язком кожного клясово свідомого робітника є вести серед тих відсталих, несвідомих робітничих мас безупинну освідомлюючу роботу. Вступайте до відсталих юній і в розумний тактичний спосіб при всякій нагоді познакомлюйте з'організованих в них робітників з їхнім клясовим положенням, з ідеями революційного пролетарського руху, з новими успішнішими способами боротьби, а вони згодом зрозуміють вас і пірвуть свої консервативні традиційні пута і підуть за вами. Ідїть до їхніх ріжних запомогових, ніби-просвітних і всяких інших подібних організацій і робіть те саме, а зовсім певно если не всіх, то велику частину поведете за собою на шлях революційної боротьби робітничої кляси. Ідїть і там, де лише знайдете їх гурток, який по своєму розбирає робітничі справи, і там ваша праця потрібна. Навіть над поодиноким вашим знакомим, клясовим товаришем, ви обов'язані попрацювати, щоб з нього зробити клясово свідомого робітника.

Однак всюди ви мусите поступати тактовно, розважно і розумно, та відноситись до тих, до котрих ви говорите щиро, по товариськи. Не нападайте ви на них і не лайте їх за їхню несвідомість, але вчїть; і то вчїть не тоном мудраге-

ля, професора, а щирим розговором, як робітник з робітником, а будьте певні вас радо будуть слухати і пізнають правду в ваших словах. Не починайте обиджаючим і відтручуючим атаком на їхні почування або переконання, але говоріть перше всего про інтереси робітничої кляси, про потребу об'єднання робітників проти визиску пануючої кляси, капіталістів, для боротьби проти капіталізму, то певно, що замість відкинути від себе своїх слухачів, ви їх притягнете до себе і вони підуть тим шляхом, котрим ви ідете.

Кожний свідомий робітник повинен тямити, що його обов'язок не кінчить ся на тим, що він сам належить до робітничої організації і читає робітничі часописи. Він мусить безупинно працювати над поширенням клясової свідомости серед тих робітників, які відстали на заді за ним і повинен тямити, що се його святий обов'язок. Тільки в сей спосіб зможуть передові ряди клясово свідомих робітників проломити і освітити тьму несвідомости, що відділяє від них широкі відсталі робітничі маси і повести їх на шлях вільної боротьби робітничої кляси.

СМІЛО ТОВАРИШІ! РАЗОМ.

(Пісня червоного У.С.С. — Подав Н. Стусс.)

*Сміло товариші! Разом
Станьмо в стрілецьких рядах;
Нашим найвищим наказом:
Воля народа і стяг.
Довго в кайданах ми гнулись,
Довго нас ворог вбивав;
Лютії злидні минулись,
Час воскресеня настав.
Всі ми післанці народа,
Всі для народа живем;
Клич наш — земля і свобода!
В бій з ним завзятий підем.
Всі ми борці Усусуси,
Ми не видаєм про жах;
Шляхту в основах порушим
І розібеємо на прах.
Панських катів не жахнуть ся
Буря червоних стрільців;
Гряне весь світ і займеть ся
Местю повставших рабів.*

СУД НАД СОЦІЯЛІСТАМИ-РЕВОЛЮЦІОНЕРАМИ.

Саме десь тепер кінчить ся в Москві процес інтелігентсько-куркулівської партії соціалістів-революціонерів, а взглядно її правих провідників. Се ті соціалісти-революціонери (правильніше булоб соціалісти-контр-революціонери), котрі всіма способами — оружем, викликуванням бунтів, убійством комуністичних провідників, — в спілці з контрреволюційними бандитами і ворогами радянської влади, боролись проти Радянських Республік. Поки революційний трибунал видасть свій присуд на тих зрадників робітничих мас і революції, пролетаріят цілої радянської федерації вже осудив їх і домагаєть ся для них найвищої кари.

Ось що пише про се т. С. Блакитний в 125 ч. Харківських "Вістей":

"Есери — досі ототожнювались з інтелігенцією. Вона складала кадри есерівської партії, вона побожно йшла за провідниками "безкровної революції" — періоду Тимчасового Уряду в Росії, вона, нарешті, після жовтневої революції йшла за "своїми провідниками" на боротьбу з радами. Студентство, учителі, люди т. зв. "вільних професій" — найдовше лишали ся вірними прапоріві "землі й волі", найбільше лишали ся під впливом роспливчастих "теорій" партії есерів вже тоді, коли маса працівників побачила всю гидоту прикрити вицвілими, запиженими, колись славними прапорами з написом "земля й воля".

Але прийшло отверезіне і до них. Радянська влада — показала ся не владою дикого варварства, якою малювала її буржуазія з підголосками. Для робітничої кляси чесна інтелігенція, що допомагає будувати жите в нових формах, потрібна й цінна не меньше ніж вона потрібна буржуазії. І відношене радянської влади до інтелігенції, як до культурної сили цінної й потрібної — зломало кригу недовіря і поклато початок порозуміню. Разом із тим — урвало ся довіре більшости інтелігенції до колишніх провідників. З'окрема впливови партії с.-р. — поклато кінець.

Зміну сеї орієнтації чи не найяскравіше виявлено у вчорашній резолюції студентства столиці У.С.Р.Р. з приводу процесу есерів.

Рішуча і категорична вимога найбільшої карі есерам — зрадникам і бандитам, рішучий і категоричний розрив із колишніми ілюзіями, обурене й протест проти спроби обороняти злочинців і їх закордонних адвокатів — ось останнє слово тої інтелігенції, яка складала кадри партії с.-р.

Не той вирок, що його скаже пролетарський суд на процесі в Москві страшний для цілої п. с.-р. Далеко страшніше те, що її цілій вже винесено присуд й колишніми прихильниками.

І присуд той звучить “заслуговують на найбільшу кару”.

А тов. С. П. пише з приводу тогож суду над есерами в 134 ч. “Вістий”, в статі “Стрілочників не буде”:

“Се ми — про процес есерів. Се ми — про ті тисячі рядових революціонерів, що з невідомости назвали себе соціялістами-революціонерами й почали корити ся купці дрібно-буржуазних авантюриків, що, ховаючись під прапор соціялізму, на різні способи приваблювали до себе темні маси й змушували їх голосувати й бити ся за “Учреділку”.

Вони були гарматнім мясом в руках владолубців, таким саме мясом, як солдати Денікіна, Врангля, Петлюри, як стрільці Петрушевича. І радянська влада ставить ся до них тотожнім способом: вона амнестує їх, кличе повернути ся до лав захистників робітничо-селянського ладу — всіх, гуртом, без імен і прізвищ, — хай ті прізвища лишать ся там в туманах есерівської облуди, в лісах і ярах, в закордонних таборах.

Не їх, не одиниці судять — судять есерівщину; судять идеологію і идеологів, судять тих, хто хотів скерувати паровіз революції на небезпечну путь, судять тих, хто нацьковував на Володарського, Урицького, Леніна, Троцького, а не тих, хто був знярядем організованої злої волі, хто був “стрілочником”.

І “стрілочники” се відчують. Есерівські запільні комітети, як також їхні спільники — меншевики разом з кадетсько-монархічними організаціями намагають ся повести контр-агітацію проти кампанії, що веде радянська преса, зриваючи перед лицем трудящих мас машкару з есерівської примари.

Наївно-примітивні й докучливо-старі неповні моменти сеї контр-агітації — так у закордонних органах соціал-зрадників, як у запільних

листівках-проклямаціях тут, у нас.

“Бойове” місце есерівської контр-пропаганди таке: в Росії голод і руїна. Се — наслідки большевицької політики, наслідки радянського режиму. Коли-б було “справжнє народоправство” — сього-б не було. Ось чому есери були, є і будуть проти радянської влади. Але щоб ми були разом з чорносотенцями — ні, боже мій: се большевицька брехня. Адже Ц. К. ніколи не підписував розпоряджень про повстання то-що. А за окремих осіб, рядових членів партії, що може брали участь в білих арміях, партія не відповідає. Се вони — оті рядовики — хотіли катастрофи радянського потягу. А ми — ми за соціялістичні ідеали і проти большевицького насильства. Наші руки чисті.

Але так пишуть есери в проклямаціях і статтях “для народу”. В передовицях вони трохи поширюють рамки. От пише Марк Слонін в “Голосі Росії” (ч. 981):

“Ані якими хитрощами не вдасть ся большевикам загасити всесвітної справи, великої тяжби між насильством, утіленем в радянському режимі, і соціялістичним ідеалом, за який борють ся і вмирають наші товариші”.

Справа “всесвітна” досить ясна і “соціялістичний” ідеал есерів ніколи не помирить ся з насильством над буржуазією що є сутю радянського режиму. В сьому Слонін не помиляєть ся. Але не помиляєть ся, лише перекручує в иншому і гасити сю велику тяжбу большевики, звичайно, не тільки не збирають ся, але, навпаки, підкладають багатя.

І підклали його стільки, що головні інженери, керманічі интернаціоналів-недоробків урочисто відіхали, лишивши підручників своїх на призволяще. Що до підручників так і їм не погано і вони мають що сказати, вони можуть зректи ся підписів. Я не підписував телеграм пустити сим шляхом потяг. Про те факти катастрофи я не заперечую. Володарського, скажемо, дійсно вбито, в Леніна дійсно стріляли. Так тож не я — Гоц, Чернов чи Авксентев.

І лишають ся “стрілочники”. Вони не можуть утїкти за кордон, вони не можуть зректи ся, вони були в повстанях проти Радянської влади, були в білогвардійських військах, були в загонах боевиків терористів. Їх не той десяток, що сидить на лаві підсудних у Москві — їх тисячі зараз по всій федерації сидять по закут-

ках і з мукою хапають газети з процесним відчитом. Вони чекають на присуд — а вони-ж тільки стрілочники.

Вони — стрілочники, а вчора в день роковин смерті Володарського вони чули вигуки розгніваного пролетаріату: хай живе велика тяжба між насильством нашим, червоним і “соціалістичним”. Хай згинуть ті, хто ховаєть-ся за стрілочників.”

БОРОТЬБА В АВТОКЕФАЛЬНІЙ ЦЕРКВІ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В Києві скінчився 14 червня, с. р. всеукраїнський зїзд автокефальної української церкви. На зїзді були єпископи всієї України на чолі з митрополитом Лепківським, а також представники мирян. Зїзд відбувався 4 дні. З початку на зїзді виголошувались демократичні промови, виталось скинене патріярха Тихона і розкол православної церкви, а після коли виступила дійсно демократична частина духовенства на чолі зі священником Задорожним, проти сеї групи запротестував весь зїзд.

Група священників Задорожного вимагала припинити вживати в книгах і молитвах слова “раб Божий”. Тепер рабства нема, каже священник Задорожний, і в вільній соціалістичній республіці вживати слово “раб” ганебно. Проти Задорожного виступив київський священник Шараєвський, котрий заявив, що мова йде про раба Божого, але Задорожний протиречив: “Не хочу бути також і Божим рабом”, при чому послався на главу посланія до Ефесеян, в якій апостол Павло говорить: “Брати стійте у волі, котру дав вам Христос”. Задорожний вимагав також виключення слова “Господь Бог”, що походить від слова господин, і пропонує замінити його словами брат, син, отець. Одначе більшості голосів зїзд висловився за слова: “раб Божий і Господь Бог”. Священник Задорожний вимагав навіть припинити вживати під час причастя фрази: “Відрікаєшся від сатани” і пропонує замінити його іншим виразом, бо зараз ніхто з нового покоління не вірить в істнуванє сатани. Одначе єпископи підняли гвалт і ся фраза теж лишилась.

Коли Задорожний затребував від кандидатів на єпископів їх біографій, то виявилось, що всі вони були поміщики, дворяни і купці. На решті єпископ Ярошенко запропонував групі Задорожного покинути салию засідання і не ображати членів зїзду. Групу священників Задорожного не допустили до соборної служби єпископів і священників. Пропозиція Задорожного про закритє монастирів була усунена зїздом після контр-виступу бывшего петлюрівського прем'єр-міністра, соціал-демократа Чехівського. Під кінець священник Задорожний вимагав скорочення числа церковних свят. З контр-докладом виступив професор Данилевич, який вимагав збільшення числа свят спеціально для чудотворних ікон України.

Пропозиція Задорожного про введенє святкування першого мая, як свята волі, була з обуренєм відкинена зїздом.

Сей зїзд автокефальної української церкви виказав поза всякий сумнів, що автокефалісти намагають-ся збудувати нову релігійну інституцію, яка-б не гірше від старої православної церкви за батюшки-царя троїла населенє своїм релігійним опієм.

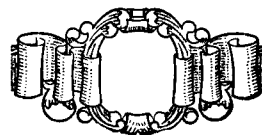
РОБІТНИЦЕ, СЕСТРО, ВСТАВАЙ!

*Ти, що терпіла цілими віками, —
Зажута в кайдани пересудів тьми,
Рабине рабів гноблених панами,
Найнещасливійша між всіми людьми: —
Робітнице, сестро, вставай!*

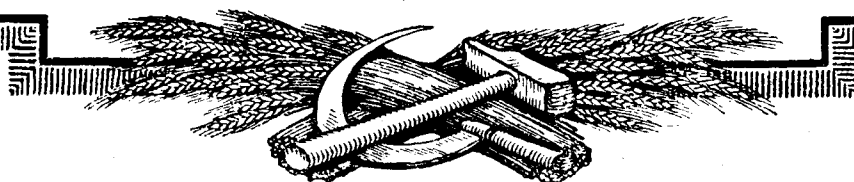
*Вже весь світ заняв ся огненным стовпом:
Горять, попеліють порядки старі.
Кипить бій завзятий між злом і добром, —
Се бій за свободу всіх пролетарів.
Робітнице, сестро, вставай!*

*На сході червоне сонце вже зійшло
І скрізь геть розгонить темну нічну тьму;
Воно день волі для всіх нас принесло.
Вставай! Підемо всі на зустріч йому.
Робітнице, сестро, вставай!*

Viator.

Відділ Женщин-Робітниць

РОБІТНИЧИЙ РУХ А ЖЕНЩИНА-РОБІТНИЦЯ.

Підчас, коли в Європі жінки-робітниці шораз то більше цікавлять ся робітничим рухом і прилучують ся організованими рядами до економічних і політичних робітничих організацій, на сїм континенті справа організації жінки-робітниць дуже занедбана. Вправді в деяких промислах сприятливі обставини зложились так, що поруч з робітниками з'організовано в юнії і певне число робітниць, але се зовсім малозначне. А що вже до організації жінки-робітниць на політичнім полю, то й нема що про се говорити.

А прецінь тут, в Канаді та Злучених Державах, де таке велике число жінки-робітниць працює по фарбиках, заводах, по панських домах, на фармах і т. д. серед тяжких умовин, таке широке поле до організованя робітниць. Тут же жінки-робітниці становлять таку масу, при організованій допомозі котрої робітничий рух далеко скорше, з непогамованою силою двигнув би ся вперед.

Щож за причина, що не має тут широкої організації жінки-робітниць? Ще мабуть не пережили ся старі пересуди відносно жінки, застарілі консервативні погляди на жінчину і її призначенє. Ще, здаєть ся, і тутешні провідники робітничого руху не далеко відійшли від погляду кайзера Вільгельма, котрий часто говорив, що жінчина повинна завсїгди тямити лише про три "К": Kueche, Kirche und Kind (про кухню, церков і дїтий). Бо колиб воно не так, то ми бачилиб не тільки якесь зацікавленє організацією жінки-робітниць з їхньої сторони, але ми бачилиб сильні організації жінки-робітниць, які, без сумніву, булиб поважним скріпленєм всего тутешнього робітничого руху.

Організація жінки-робітниць є справою

так само важною, як і організація робітників. Тому обовязком кожної свідомої робітниці, а також і кожного свідомого робітника, дбати про те, щоб організувати робітниць і впроваджувати їхні організовані ряди ро робітничого руху.

Треба вести агітацію серед жінки-робітниць, вказувати їм на конечність їхньої участі в боротьбі робітничої кляси за поліпшенє її долі, умовин житя, за долю робітничих дїтий, супроти якої робітниці не можуть оставатись байдужними. Треба втягати їх до помочі в страйковій боротьбі їхніх мужів, братів і батьків і при тїм організувати їх. Вони радо вступають до організації, бо відчувають значіне такої боротьби і раді-б помогти робітникам побідити. Треба організувати наших товаришок робітниць довкруги таких і подібних практичних житєвих справ, що їх самих живо дотикають, а відтак вони радо злиють ся з загальним робітничим рухом.

Про значіне організації жінки-робітниць для загального робітничого руху не приходить ся багато говорити. Вистарчить пригадати собі великі історичні приміри боротьби робітниць Парижа в часі парижської Комуни, або робітниць Радянських Републік в часі нападів контрреволюційних армій, або хочби неорганізованих жінок американських страйкуючих робітників, котрі, помимо тяжких терпінь, побороють скебів і узброєних компаніями бандитів, та піддержують на дусі страйкерів, щоб зрозуміти, яку користь осягне робітничий рух належитим з'організованєм жінки-робітниць.

Нехай же не легковажить собі і не занедбує сеї справи ні одна свідома робітниця, ні один свідомий робітник, котрі мають змогу помогти організованю жінки-робітниць, бо робітничий рух не може обійтись без сеї організації.

ДІТОЧА СТОРІНКА.

ДВІ ПІРАМІДИ.

Східна легенда.

Один могутий фараон будував собі в Єгипті величезну піраміду, котра повинна була увіковічнити його ім'я. Тисячі людей, протягом многих літ, з ранку до вечера котили тяжке каміне, змагаючи від непосильної праці. Врешті, великанська робота була скінчена. Перед тим, заки розпущено робітників, фараон сам прийшов до піраміди, подякував робітникам і архітекам і сказав: "Тепер я можу спокійно вмерти, бо я певний, що люди мене ніколи не забудуть. Кождий, хто гляне на сю величаву піраміду, згадає моє віднині безсмертне ім'я".

Сі слова почув один робітник Араб, котрий визначався безмірною амбіцією. Вернувшись до своєї рідної країни, в одній із пустинь Арабії, Араб почав мріяти про те, як би то йому зробити своє ім'я безсмертним серед одноплемінників і збудувати собі в Арабії піраміду, так як се зробив фараон. Розуміючи, що сего він ніколи не зможе зробити, бо щоб збудувати піраміду треба бути таким багатим як фараон, Араб, зажурений скитався по пустині. Бажане збудувати собі піраміду так сильно опанувало бідним Арабом, що він, врешті, почав думати над тим, щоб збудувати її власними силами, при помочи одних лиш своїх рук.

Одного вечера, коли Араб думав про піраміду, йому прийшло на думку, що воно легше буде викопати глибоку яму, чим збудувати з каміня високу вежу, тим більше, що каміне, перед розпочатем будови, прийдесться збирати в одно місце зі всіх кінців пустині. "Чи не все одно, — подумав Араб, — куди буде обернена верхом моя піраміда: в верх чи в низ".

Невдовзі після сего Араб вибрав для своєї не зовсім звичайної піраміди місце серед пустині, де найчастійше переходили каравани, і взявся до праці.

Бачучи чоловіка, одинцем копавшого яму в пустині, погоничі верблюдів і купці дуже ди-

увались. На їхні питання, на що він копає яму, Араб відповідав: "я хочу збудувати собі піраміду, після приміру єгипетських фараонів, тільки з тою різницею, що моя піраміда буде обернена кінцем не в гору, а в долину". Люди сміялися з бідного Араба і уважали його за божевільного...

Тимчасом яма, котру копав Араб, ставала все ширшою і глибшою; по кількох літах впертої праці він викопав яму до такої глибини, що на її дні появилася вода, яка мала приємний свіжий смак. Попрацювавши ще якийсь час, Араб, врешті мусів був застановити свою роботу, бо копати далі було неможливо через воду. З досадою вернув ся Араб до своєї оази і там невдовзі помер.

Але пам'ять про него не вмерла в його країні: бідний Араб, суперник фараонів, сам того не знаючи, все таки збудував піраміду і зробив своє ім'я безсмертним серед своїх земляків. В величезній ямі, котру з таким трудом і впертістю копав Араб, осталася на завсігди вода, і переходячі попри ню каравани, час від часу очищали дно ями від наносів, і в кінці кінців коло неї поступенно повставала оаза...

Котра ж піраміда оказала ся кориснішою для людей: чи та, котру чужими руками збудував могутий фараон, чи та, котра завдячує своє істноване бідному робітникови Арабови?

"С. С."

РОЗУМНІ ДУМКИ.

Нема користі з того, в чім не знаходиш вдоволення, і учити ся треба лише сего, що любиш.

В. Шекспір

* * *

При читаню найважнішим є вибирати такі книжки, зміст котрих нас цікавить, бо, після загального правила, ми мало користаємо з книжок, котрі не дають нам вдоволення.

Дж. Леббок.

ЛИСТИ ВІД ЧИТАЧІВ ДІТОЧОЇ СТОРІНКИ.

Питає, чому дурнів в світі більше.

Вінніпег, Ман., 19-го червня, 1922.

Дорогий Товаришу Подорожний!

Читаючи Ваш лист до робітничих і фермерських діточок, в робітничім журналі "Голос Праці", я довідалась, що Ви подорожували по світі і мали нагоду видіти много розумних і дурних людей. Я хотіла би знати, чому якраз "дурніших" людей є в світі більше?

Я ходжу до Української Робітничої Школи при Укр. Роб. Домі в Вінніпегу. Я маю триннадцять літ і ходжу в українській школі до п'ятої класи.

До нашої школи ходить много дітей, котрі є в першій, другій, третій і четвертій класі. Перша і друга класа вчать ся окремо і мають вони науку два рази на тиждень; трета і четверта класа вчать ся разом, також два рази на тиждень; пята класа вчить ся окремо, як і попередні два рази на тиждень.

Много дітей, котрі ходять до Української Робітничої Школи, йдуть з охотою до школи, а є такі, що ходять до інших українських шкіл в Вінніпегу і йдуть туди з примусу своїх родичів та не мають охоти до науки.

З товариським привітом,
Галя Марцінів.

Повідомляє, що ходить до Української Робітничої Школи.

Вінніпег, Ман., 19-го червня, 1922.

Дорогий Товаришу Подорожний:—

Прочитавши Ваш лист, я забажала собі до Вас написати.

Я ходжу до школи при Укр. Роб. Домі до п'ятої класи і досить добре вчу ся. Наш учитель називаєть ся т. Д. Юркевич і дуже добре нас учить, Ми ходимо до школи два рази на тиждень: в понеділок і четвер. Не маю сим разом що більше писати, тому кінчу мій лист.

З товариським привітом,
Зоня Марцінів,
учениця V. кл. робітничої діточої школи,
при У. Р. Д. в Вінніпегу.

Хоче знати, чому є різні раси людей і як вони повстали?
Який уряд в Австрії і чи добре там жити?

Вінніпег, Ман., 15-го червня, 1922.

Дорогий Товаришу Подорожний:—

Прочитавши Ваш лист в робітничому журналі "Голос Праці", я довідалась, що ви подорожували по світі і що бачили багато інтересних річий. Я довідалась, що Ви стрічали людей різних рас.

Я хотіла би, щоб Ви написали: чому є різні раси людей і як ті раси повстали.

Який уряд в Австрії і чи добре там жити? Декотрі люди говорять, що там добре жити, а інші кажуть, що недобре.

Поздоровляю Вас, товаришу Подорожний, широ,
Анна Гнатів,
учениця Української Робітничої Школи.

Кілька слів про робітничу школу.

Вінніпег, Ман., 19-го червня, 1922.

Дорогий Товаришу Подорожний!

Я читала Ваш лист і дуже дякую за те, що Ви его написали. Хочу написати Вам кілька слів про нашу українську робітничу школу.

Ми ходимо до школи, щоби в ній вчити ся. Наука відбуває ся два рази на тиждень. Я ходжу до третьої класи. Послїдного разу ми мали диктат і граматику. Я дуже люблю ходити до нашої української робітничої школи.

На сїм кінчу і здоровлю Вас, тов. Подорожний.
Антонія Білінська
учениця III. класи. (10 років.)

Хоче поясненя в справі сотвореня світа.

Вінніпег, Ман., 20-го червня, 1922.

Дорогий Товаришу Подорожний!

Я ходжу до української робітничої школи, до третього відділу другої класи, і наш учитель прочитав нам Ваш лист. Той лист дуже цікавий. Я хочу щось спитати Вас, бо Ви були в різних краях, а я лише в Канаді.

Я хочу знати, де Ви перебуваєте тепер? Я ходжу також до англійської школи і наша учителька казала нам, що вже минуло около 8 тисяч літ, відколи Бог сотворив світ і чоловіка. А иншим разом говорила нам, що в музею є річи, вироблювані чоловіком, яким є більше, чим 20 тисяч літ. Я хочу знати, як се може так бути?

Ваша маленька товаришка,
Мінька Паладійчук.

ВІДПОВІДИ НА ПИТАНЯ.

Лист перший.

Питанє: "Чому якраз "дурніших" людей є в світі більше?"

Відповідь: На мою думку, Гаю, так воно є в світі головно через те, що більшість людей в світі, та, що вже з дитячого віку мусить працювати і заробляти собі на жите, не має змоги учитись правдивих наук, учитись того, що хто любить і до чого має здібности. До того в ни-

нішних школах учать багато такого, що не є згідне з правдою і з науковими дослідями, а ті що вчать ся в них, переважно вчать ся не того, що вони люблять, а того, що забезпечить їм добре платне занятє. Через те то в світі є меншість таких людей, котрі зберігають і розвивають свої вроджені здібности і свій здоровий розум, або, коротко кажучи, — розумних людей.

Та настане час, що робітники скрізь здобудуть собі вільне жите і змогу для своїх дітей учити ся без перешкод і в найвисших школах; та й школи і теперішній спосіб навчання будуть змінені. Тоді всякий, за винятком умово хорих, буде мати нагоду учити ся правдивих наук, розвивати свої здібности, свій розум, поки доросте до тих літ, коли і він буде мусів працювати, і тоді настане в світі більшість тих, що ми називаємо розумними людьми.

Лист третій.

Питаня: “Чому є ріжні раси людей і як ті раси повстали? Який уряд в Австрії і чи добре там жити?”

Відповіді: На перше Твоє питанє, Ганю, треба би дати довшу відповідь, може навіть в формі книжочки. Побояю ся, що коротка відповідь буде не дуже зрозуміла. Та я мушу ограничитись на сім місци до короткої відповіді. Ріжні раси людей повстали через те, що люди мандрували з тих околиць, де вперше розвинув ся чоловік (правдоподібно десь в Азії), до полудневих, осередних і північних околиць з відмінним кліматом і иншим природним окруженем, там жили, і під впливом кліматичних умовин змінялась у них барва і волосє. Про се питанє постараю ся колись написати обширнійше в окремії статі.

Австрія, після світової війни 1914—1918, стала республікою, так як, наприклад, Злучені Держави. Простором і числом населєня вона нині невеличка держава, бо осталась вона лише з тими провінціями, які є заселені майже самими Німцями. Всі прочі провінції, або країни, які входили в склад так званої австро-угорської держави, поприлучувані тепер до інших держав. Одною з тих провінцій була Галичина, у східній части котрої живе окола 4,000.000 Українців, а котра занята нині Польщею, яка є

панською республікою. Польські пани страшно знущають ся над українськими селянами і робітниками Сх. Галичини, а українські пани їм в сім ділі помагають. Через те там жити погано і селяни та робітники не перестають боротись за те, щоб того панського гнету збути ся. Много Українців жило також в двох інших австрійських краях: Буковині і Угорщині. Ті, що жили на Буковині мучать ся тепер під гнетом румунських панів-бояр, бо Буковину прилучено до Румунії, а ті, що жили в північній Угорщині, тепер належать до республіки Чехо-Словакії. — Австрія тепер дуже бідна і жиєть ся її населєню погано.

Лист пятий.

Питаня: Де Ви перебуваєте тепер? Коли від того часу, як Бог сотворив світ і чоловіка минуло лише окола 8 тисяч літ, то як в музею можуть бути річи вироблювані чоловіком яких 20 тисяч літ тому назад?

Відповіді: Я перебуваю в Вінніпегу.

Те, Міню, що учителька говорила вам в школі про річи вироблювані людьми тому 20 тисяч літ назад, се правда. В Европі знайдено багато ріжних предметів, малюнків і різьб, які є ділом людей, що жили ще давнійше, чим 20 тисяч літ тому назад, і все те можна бачити в декотрих музеях. Але те, що учителька говорила вам в школі иншим разом про сотворєне світа і чоловіка Богом, яких 8 тисяч літ тому назад, як сама бачиш, не годить ся з правдою. Учителька, очевидно, зробила помилку. Наша земля існує многі мільони літ, а чоловік появил ся на землі, що найменше кілька соток тисяч літ тому назад.

Максим Подорожний.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД “ГОЛОСУ ПРАЦІ” ЗЛОЖИЛИ:

В. Доскоч, Трой	\$2.50
Г. Ганчук, Монреал	1.50
С. Никіфрук, Лос Анджелос	1.00
І. Карча, Колгорст	1.00

СТРАШНИЙ ГОЛОД В ПРИВОЛЖУ І НА УКРАЇНІ ЩЕ НЕ МИНУВ!

ГОЛОДОВА СМЕРТЬ САМЕ ТЕПЕР ЗАБИРАЄ БІЛЬШЕ ЖЕРТВ,
ЧИМ КОЛИНЕБУДЬ ПОПЕРЕДНО.

ТОМУ І ПОМІЧ ГОЛОДУЮЧИМ ПОТРІБНА БІЛЬША, ЧИМ ДО-
ТЕПЕР!

РАТУЙМО НЕВИННІ ЖЕРТВИ СТРАШНОГО НЕЩАСТЯ!

ШЛІТЬ ОБИЛЬНІ ЖЕРТВИ ДО КОМІТЕТУ ПОМОЧІ ГОЛОДУ-
ЮЧИМ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ, НА АДРЕСУ:

The Canadian Famine Relief Committee

FOR THE DROUGHT STRICKEN IN SOVIET RUSSIA

P.O. Box 3591, Sta. B. = = Winnipeg, Manitoba.

В СВІДОМОСТІ НАША СИЛА!

ЧИТАЙТЕ І ЗАМОВЛЯЙТЕ НАЙНОВІШІ КНИЖКИ В РЕДАКЦІЇ "УКР. РОБ. ВІСТІЙ":

Історія Культури	\$2.50	Як Галичан втягнули в контрреволюцію10
Фікція нації і національної незалежності35	Що таке радян. власть і як вона будується10
В кігтях розпусти (драма)35	Провідники революційного руху на Україні10
Боги25	Страйкер (драматичний образ)10
Базар (драма)25	Третій Інтернаціонал і його історичне значіння05
Фабричні розмови про економію25	Диктатура пролетаріату05
Маркс і Енгельс про диктатуру пролетаріату20	Хто такі комуністи і чого вони хочуть05
Марксизм і Дарвінізм20	Церква і радянська власть05
Земля обітована20	Конституція Радянської України05
Перший Буквар Комуніста15	Межі людиною та машиною05
Розбийте кайдани15	Ми і вони (народна драма в двох діях)35
Як фермер може дістати весь плід своєї праці15	Мандрівник (драматичний ескіз в одній дії)25
Розмова про фізику15	Введене в національну економію15
Основні засади комунізму15	Перед бурєю (драма в 4-ох діях)35
Революційні пісні10	Нова політика СРСР05

Замовлення разом з грошми посилайте на адресу:

UKRAINIAN LABOR NEWS

COR. PRITCHARD & MCGREGOR STS., — — WINNIPEG, MAN.

КОЖДИЙ РОБІТНИК І ФАРМЕР ПОВИНЕН ЧИТАТИ ПЕРЕДОВСІМ
РОБІТНИЧІ ЧАСОПИСІ ТОМУ,

бо кожда дійсно робітнича часопись обговорює кожду подію в краю
і в світі лише зі становища інтересів робочого люду.

Одинокою українською робітничою часописею в Канаді є

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ

що виходить в Вінніпегу два рази на тиждень і коштує лише \$4.00 на рік.

Хто читає "УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ", той виробляє собі
суцільний світогляд і може осудити кожду подію в суспільнім житю.

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" виступають проти кожного
лайдацтва поповнюваного на робочім народі.

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" доносять про робітничий рух
в цілім світі, та про боротьбу робітничої кляси.

Хто хоче знати, як свідомі робітники думають про суспільні по-
дії, хто хоче навчити ся соціалістичної думки, нехай читає передовсім
"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ".

UKRAINIAN LABOR NEWS

COR. PRITCHARD & MCGREGOR STS., — — WINNIPEG, MAN.

КОЖДИЙ РОБІТНИК, ЩО БАЖАЄ ПОГЛУБИТИ СВОЮ КЛЯСОВУ
СВІДОМІСТЬ І СВОЄ ЗНАНЄ, ПОВИНЕН СЕЙЧАС
ЗАПРЕНУМЕРУВАТИ СОБІ

ГОЛОС ПРАЦІ

місячний журнал для працюючого люду,

який містить цікаві статі про робітничий рух, популярні статі з різних
галузій науки, оповідання з робітничого житя, вірші і огляд важнійших
світових подій так в робітничому русі, як також і таких, що мають своє
значіне в відношеню до робітничого руху.

Передплата виносить: на рік \$2.50, на піврік \$1.25, поодинокє число 25ц.

Адреса:

THE VOICE OF LABOR

COR. PRITCHARD & MCGREGOR STS., — — WINNIPEG, MAN.